

Punainen Risti

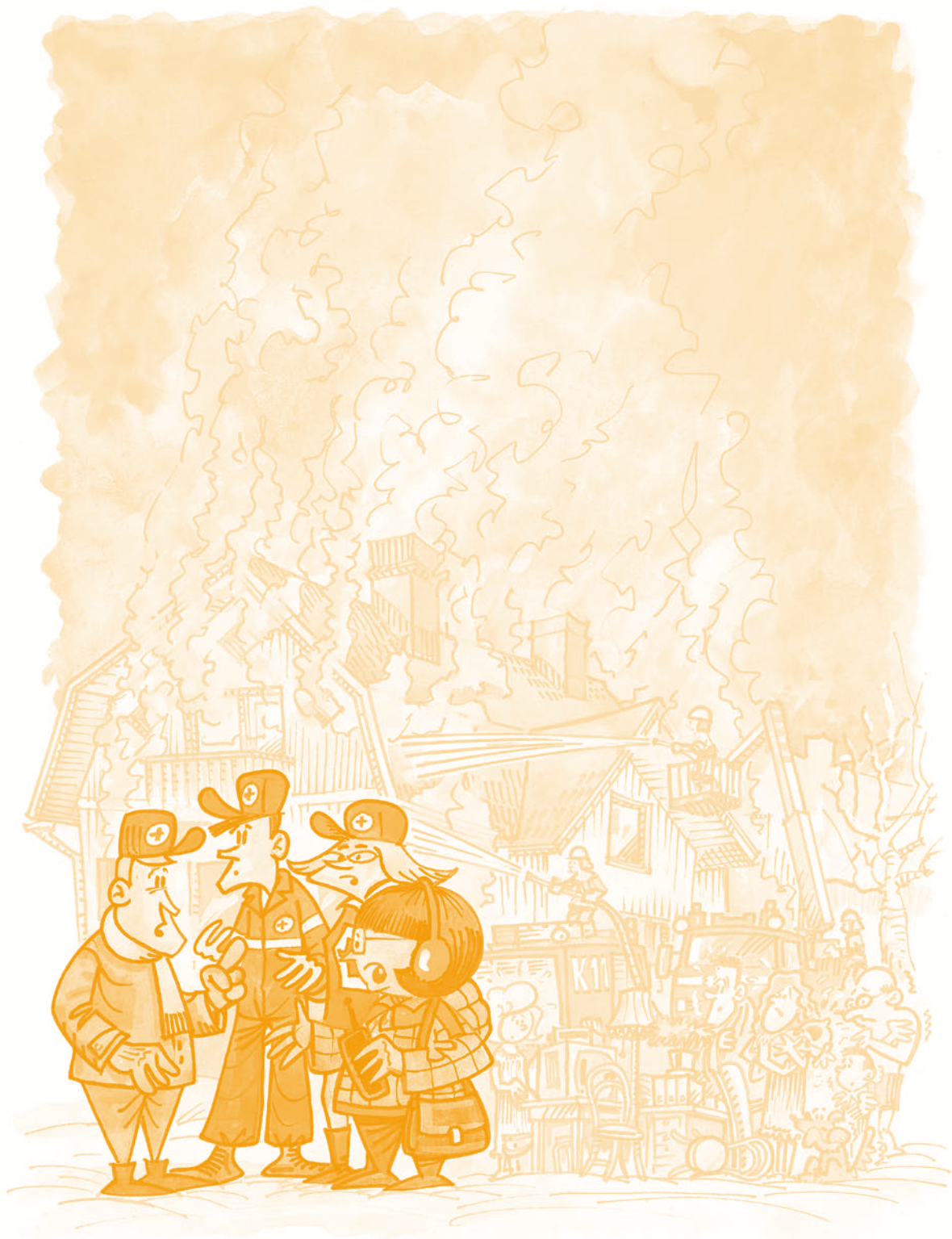
OHJEITA VALMIUSSUUNNITELUUN

VALMIINA
AUTTAMAAN!

SISÄLLYS

Valmiina auttamaan!	3
PUNAINEN RISTI VALMIINA AUTTAMAAN	
Punaisen Ristin perustehtävä on auttaa	4
Punaisen Ristin auttamisvalmius Suomessa	6
Valmiussuunnittelu on varautumista	11
OSASTO VALMIINA AUTTAMAAN	
Varautuminen on jatkuva prosessi	15
Valmiussuunnittelu on myös toiminnan suunnittelua.....	17
Valmiussuunnitelma kohta kohdalta	18
Näin valmiussuunnittelu etenee käytännössä.....	29
Näin osastot varautuvat – Esimerkkejä	34
OSASTO VALMIINA TIEDOTTAMAAN	
Miten tiedotusvälineiden kanssa toimitaan?	37
Sanasto	40
Liite	46
Lisätietoja	

VALMIINA AUTTAMAAN!

Valmiina auttamaan -ohjevihko antaa eväitä osastonne valmiussuunnitteluun. Ensimmäisessä osassa tutustutaan valmiussuunnittelun taustaan, Punaisen Ristin liikkeen tarkoitukseen, hyvän auttamisvalmiuden tavoitteisiin, arjen hyvinvoinnin ja turvallisuuden näkökulmaan sekä suomalaisen yhteiskunnan ughiin. toisessa osassa kuvataan mahdollisimman konkreettisesti osaston valmiussuunnittelua, sen sisältöä ja eri vaiheita.

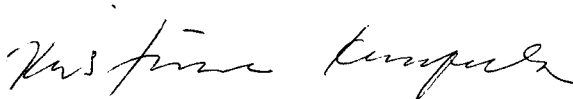
Aineiston tarkoituksena on toimia ”punaisena lankana” hyvinkin erilaisten osastojen valmiussuunnittelussa. Lähtökohtana on, että osasto vahvistaa auttamisvalmiuttaan jo olemassa olevien toimintojensa pohjalta.

Tämä on ohjevihkon toinen, uudistettu painos. Siihen tehdyt muutokset perustuvat edellisestä oppaasta saatuihin kokemuksiin. Punaisen Ristin auttamisvalmiutta tarkastellaan arjen hyvinvoinnin ja turvallisuuden näkökulmasta, sillä osa arjen hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämisestä on myös varautumista suuronnettomuuksiin ja normaaliolojen häiriötilanteista johtuviin ughiin. Jokaisen vapaaehtoisen ja työntekijän panos tässä työssä on tärkeä, jotta voimme ylläpitää maanlaajuista auttajaverkostoa ja reagoida nopeasti avun tarpeeseen.

Vihkonen tarjoaa osastoille tukea oman paikkakunnan ja osaston tarpeisiin, ja sen toivotaan hyödyttävän kaikkia Suomen Punaisen Ristin vapaaehtoisia, erityisesti osaston hallituksen jäseniä, ryhmien vetäjiä, valmiuden avainhenkilöitä ja valmiustoiminnasta kiinnostuneita.

Antoisia hetkiä valmiussuunnittelun parissa!

Elokuussa 2010

Kristiina Kumpula
pääsihteeri
Suomen Punainen Risti

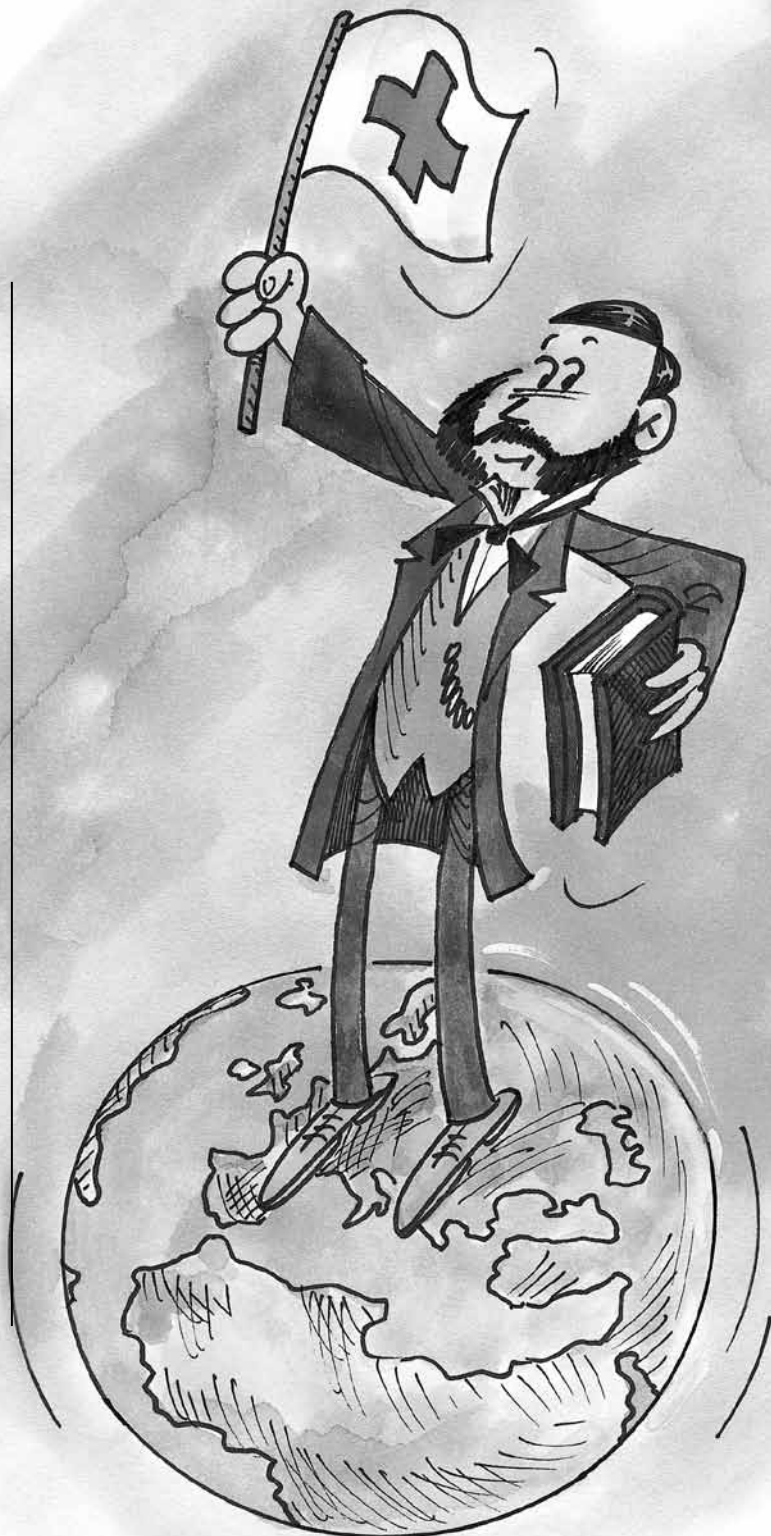
PUNAISEN RISTIN PERUSTEHTÄVÄ ON AUTTAA

Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun perustehtävä on auttaa ja suojella sotien, selkkausten ja suurten onnettomuuksien uhreja kansallisuuteen tai aatteisiin katsomatta. Miljoonat ihmiset kaikkialla maailmassa toteuttavat kansallisten yhdistysten vapaaehtoisina järjestömme humanitaarista auttamistehtävää. Suomen Punainen Risti on yksi Punaisen Ristin 186:sta kansallisesta yhdistyksestä.

Järjestön asema, tarkoitus ja tehtävät on säädetty laissa ja asetuksessa: laki Suomen Punaisesta Rististä (238/2000), tasavallan presidentin asetus Suomen Punaisesta Rististä (811/2005) ja veripalvelulaki (197/2005).

Suomen Punaisen Ristin tarkoitus on

- kaikissa oloissa suojella elämää ja terveyttä sekä puolustaa ihmisarvoa ja ihmisoikeuksia
- edistää kansojen välistä yhteistyötä ja rauhaa
- pelastaa ihmishenkiä kotimaassa ja ulkomailla
- auttaa heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä inhimillisten kärsimysten ehkäisemiseksi ja lieventämiseksi
- tukea ja avustaa maan viranomaisia niin rauhan kuin sodan ja aseellisten selkkaustenkin aikana ihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi
- edistää kansalaisten keskuudessa yhteisvastuuta ja auttamismieltä
- lisätä ymmärrystä Punaisen Ristin työtä ja yleisinhimillisiä pyrkimyksiä kohtaan
- vahvistaa järjestön valmiutta ja toimintaedellytyksiä.

PUNAISEN RISTIN AUTTAMISVALMIUS SUOMESSA

Punaisen Ristin liike syntyi auttamaan sodan uhreja. Vuosien myötä auttamisen muodot ovat muuttuneet yhteiskunnallisten tarpeiden mukaan unohtamatta kuitenkaan liikkeen perimmäistä tarkoitusta: parantaa ihmisten elämää inhimillisellä tuella.

Auttamisvalmius on oman alueen asukkaiden arjen hyvinvoinnin, selviytymisen ja turvallisuuden tukemista vapaaehtoistoiminnan keinoin. Auttamisvalmiutta rakennetaan yhteistyössä eri viranomaisten ja muiden järjestöjen, seurakuntien ja kyläyhdistysten kanssa. Se käsittää myös toimenpiteet, joilla varaudutaan ennalta oikea-aikaiseen ja tehokkaaseen toimintaan onnettomuuksien ehkäisemiseksi, niiden vaikutusten lieventämiseksi ja niiden seurauksista selviämiseksi. Punaisen Ristin valmius täydentää viranomaisvalmiutta.

Strategia 2020

Kansainvälisen Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun Liiton yleiskokouksessa vuonna 2009 Nairobissa hyväksyttiin Liiton uusi strategia, Strategia 2020, joka pohjautuu Strategia 2010:n tuloksiin. Kuljemme kohti vuotta 2020 ”– pelastamalla ihmishenkiä, vaikuttamalla asenteisiin”. Haluamme tehdä asioita paitsi enemmän myös paremmin ja saavuttaa parempia tuloksia.

Strategia 2020 pyrkii

- pelastamaan ihmishenkiä, turvaamaan hyvät elinolot ja vahvistamaan onnettomuuksista ja kriiseistä selviytymistä
- mahdollistamaan terveellisen ja turvallisen elämän
- edistämään yhteisöllisyyttä, rauhaa ja elämää ilman väkivallan pelkoa.

Valmiuden ja varautumisen osalta Strategia 2020:n tavoitteena on, että vuoteen 2020 mennessä kansallisissa yhdistyksissä on

- tehokas valmius ja voimavarat antaa tarkoituksenmukaista ja oikea-aikaista apua katastrofeissa ja kriiseissä
- valmius vaikuttaa ihmishenkien pelastamiseen sekä katastrofien ja kriisien seurausten vähentämiseen
- valmiudet tukea yhteisöjen palautumista ja toimintakykyä katastrofien ja kriisien jälkeen.

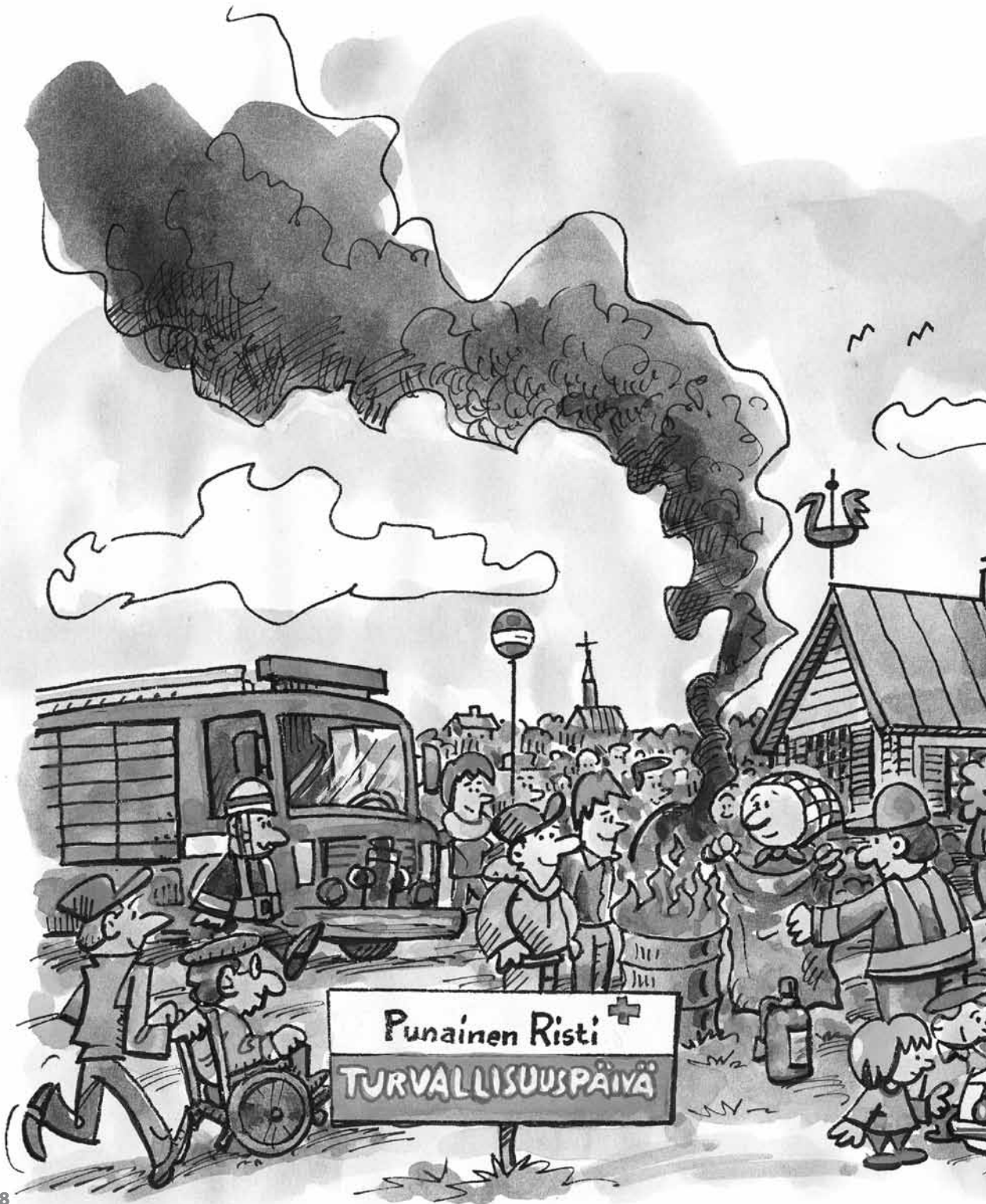
Vahvistamalla yhteisöjen omaa selviytymiskykyä Punainen Risti tukee kestäväää kehitystä. Voimme vahvistaa yhteisöjen omaa selviytymiskykyä muun muassa edistämällä terveyttä. Ehkäisemällä riskien ja uhkien toteutumista voimme vaikuttaa siihen, että ihmiset voivat elää terveellistä ja turvallista elämää.

Punainen Risti toimii viranomaisten apuna

Varautuminen on valmistautumista etukäteen tehtäviin ja tilanteisiin, joihin normaalioloissa, häiriötiloissa ja poikkeusoloissa voidaan joutua. Viranomaisten varautuminen perustuu valmiuslakiin, ja sen tavoitteena on ehkäistä yhteiskunnan toimintakykyä heikentävien tilanteiden syntymistä sekä luoda edellytykset hallita sellaisia tilanteita ja niiden seurauksia. Poikkeusoloissa toimintaa ohjaa valmiuslaki (1080/1991) tai puolustustilalaki (1083/1991).

Suomen Punainen Risti varautuu toimimaan viranomaisten apuna niin arjen hyvinvoinnin ja turvallisuuden lisäämisessä kuin erilaisissa onnettomuustilanteissakin. Turvallisuus- ja valmiussuunnittelun yhteydessä käydään viranomaisten kanssa vuoropuhelua, jossa selkiytetään Punaiselle Ristille asetettuja toiveita ja järjestön resursseja vastata niihin.

On tärkeää muistaa, että Punainen Risti on riippumaton organisaatio ja voi viranomaisten kanssa sovittujen tehtävien lisäksi hoitaa itsenäisesti omaan toimivaltaansa kuuluvia tehtäviä. Yksi esimerkki niistä on ulkomaisen avun vastaanottaminen muilta Punaisen Ristin tai Punaisen Puolikuun kansallisilta yhdistyksiltä. Yhteistyö jo suunnitteluvaiheessa viranomaisten ja muiden avustusjärjestöjen kanssa vähentää päällekkäisyyksiä, tekee suunnitelmista realistisempia ja tehostaa valmiutta. Tällöin itse avustustilanteessa toiminta on selkeää ja tehokasta jokaisen tietäessä oman roolinsa ja tehtävänsä.

Pelastuspalvelutehtävät ovat usein yhteistoimintatehtäviä, joissa eri viranomaiset ja vapaaehtoiset toimivat yhdessä.

Pelastustoiminnan johtamista käsitellään pelastuslain 44:nnessä pykälässä. Pelastuspalvelutehtävät ovat usein yhteistoimintatehtäviä, joissa eri viranomaiset ja vapaaehtoiset toimivat yhdessä. Vapaaehtoiset toimivat niissä aina viranomaisten alaisuudessa mutta omien koulutettujen johtajiensa johtamina.

Suomen keskeiset uhkakuvat

Valtioneuvosto hyväksyi 8. toukokuuta 2008 periaatepäätöksen sisäisen turvallisuuden ohjelmaksi. Ohjelmassa määritetään sisäisen turvallisuuden keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet poikkihallinnollisesti. Ohjelman tavoitteena on, että Suomi on Euroopan turvallisimaa maata vuonna 2015.

Suomen keskeisiä sisäisen turvallisuuden uhkakuvia ovat

- syrjäytyminen
- tapaturmat
- väestöryhmien väliset jännitteet
- väkivalta
- suuronnettomuudet
- yhteiskunnan haavoittuvuus
- rajat ylittävä rikollisuus
- tietoverkkorikollisuus
- terrorismi ja väkivaltainen radikalisoituminen.

Uhkakuvien toteutumista pyritään ehkäisemään kuntien turvallisuussuunnittelulla. Myös Punainen Risti voi osallistua hyvinvoinnin lisäämiseen sekä syrjäytymisen, tapaturmien ja onnettomuuksien ehkäisyyn liittyviin kokonaisuuksiin.

VALMIUSSUUNNITTELU ON VARAUTUMISTA

Hyvinvoinnin turvaaminen ja valmiussuunnittelu

Arjen hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä valmiussuunnittelu ovat osa Suomen Punaisen Ristin varautumista toimia tehokkaana ja monipuolisena avustusjärjestönä.

Järjestö varautuu huolehtimaan auttamiskyvystään ja toimintansa jatkuvuudesta kaikissa turvallisuustilanteissa niin normaalioloissa ja normaaliolojen häiriötilanteissa kuin poikkeusoloissakin. Varautuminen koskee kaikkia toimintamuotoja ja järjestötasoja. Jokaisen vapaaehtoisen ja työntekijän panos on tärkeä, jotta voimme ylläpitää maanlaajuista auttajaverkostoa ja reagoida nopeasti avun tarpeeseen.

Osasto vastaa paikallisesta auttamisvalmiudesta

Osasto huolehtii paikkakunnallaan Punaisen Ristin tehtävien toteuttamisesta. Se tarkoittaa, että osasto varautuu toiminnassaan vastaamaan paikalliseen avun tarpeeseen.

Osastojen toimintamuodot (ensiapu ja -huolto, kotimaan apu, keräykset, ystävä- ja tukihenkilötoiminta jne.) sekä henkilö- ja materiaaliresurssit ovat koko järjestön auttamisvalmiuden perusta. Paras pohja varautumiselle on pitää huolta osaston perustoiminnoista sekä ehkäisevästä, arjen turvallisuutta ja hyvinvointia lisäävästä toiminnasta omien voimavarojen mukaan.

Osasto kouluttaa omia vapaaehtoisiaan ja verkottuu muiden osastojen ja paikallisten toimijoiden kanssa (viranomaiset, Vapepa, muut järjestöt, kyläyhdistykset, seurakunnat jne.).

Osasto toimii koko järjestön ”silmänä ja korvana” omalla alueellaan arjen hyvinvoinnin ja turvallisuuden lisäämisessä. Se siis ylläpitää valmiuttaan normaalilla toiminnallaan ja varautuu valmiussuunnittelulla käynnistämään nopeasti auttamistoimintansa erilaisissa onnettomuus- tai uhkatilanteissa.

Osasto toteuttaa varautumista

- **osallistumalla turvallisuussuunnitteluun ja -työhön:**

Käytännön turvallisuustyö on etupainotteista, ennaltaehkäisevää toimintaa, jolla pyritään torjumaan onnettomuus- ja vaaratilanteita, vahinkoja ja rikoksia sekä luomaan yhteistyö- ja toimintavalmiuksia niiden varalta.

Kunnan turvallisuussuunnitelma perustuu aina paikalliseen turvallisuustilanteeseen, -ongelmiin ja -mahdollisuuksiin sekä yhteistoimintaan. Turvalliussuunnittelun toteuttamisesta vastaa johtoryhmä, johon kuuluvat kunnan, poliisin ja pelastuslaitoksen johto. Johtoryhmän tehtävänä on varmistaa, että järjestöt otetaan mukaan turvallisuussuunnitteluun mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Osasto osallistuu yhdessä muiden alueen järjestöjen kanssa kunnan turvallisuussuunnitteluprosessiin omien voimavarojensa mukaisesti.

- **laatimalla valmiussuunnitelman:**

Osasto laatii valmiussuunnitteluprosessin tuloksena valmiussuunnitelman. Se sisältää tiedot yksikön hälyttämisestä, johtamisesta, resursseista, tehtävistä, alueen riskeistä ja yhteistyösopimuksista sekä toimintaohjeet erilaisten tilanteiden varalle. Valmiussuunnitelman avulla osasto varautuu käynnistämään auttamistoiminnan erilaisissa onnettomuus- ja uhkatilanteissa.

Piiri vastaa alueellisesta auttamisvalmiudesta

Piiri auttaa osastoja toimimaan arjen hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäjänä ja valmiuden ylläpitäjänä omalla alueellaan sekä ohjaa niitä valmiussuunnittelussa. Valmiussuunnittelu ja arjen turvaan liittyvät kysymykset koskevat piirin kaikkia työntekijöitä ja toimialoja.

Piiri tukee osastojen varautumista käytännössä kummitoiminnan avulla. Keskinäisissä kummitapaamisissa piiri ohjaa osastoa suunnitelmalliseen työhön alueen arjen hyvinvointiin, turvallisuuteen ja auttamisvalmiuteen liittyvissä asioissa. Tapaamiset ovat samalla yhdysside piirin ja osaston toiminnan välillä.

Piiri koordinoi alueellaan myös Vapaaehtoista pelastuspalvelua ja pitää yhteyttä paikallisiin viranomaisiin ja muihin järjestöihin, jotka ovat arjen turvallisuus- ja valmiustehtävien keskeisiä toimijoita.

Piirin tehtävänä on saattaa Punaisen Ristin paikalliset toimintamuodot alueen kunnallisesta turvallisuussuunnittelusta vastaavien viranomaisten tietoon. Toisaalta piiri myös informoi osastoja viranomaisten ja muiden järjestöjen järjestämistä alueellisista turvallisuustapahtumista ja -koulutuksesta.

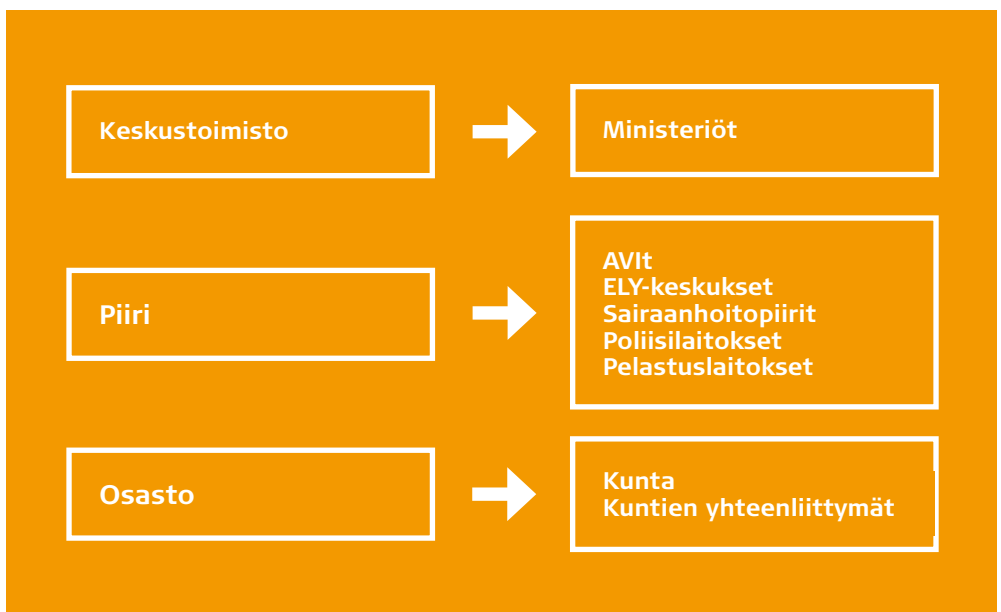
Veripalvelu varautuu erityistilanteisiin

Veripalvelu on operatiivinen yksikkö, joka varautuu turvaamaan verituotteiden saannin kaikissa turvallisuustilanteissa. Se ylläpitää yhteyksiä sidosryhmiinsä ja viranomaisiin sekä alueellisesti että valtakunnallisesti. Veripalvelun toimintaa säätelee veripalvelulaki (197/2005).

Keskustoimisto koordinoi valtakunnallista varautumista

Suomen Punaisen Ristin keskustoimiston tehtävänä on koordinoida valtakunnallisia varautumisjärjestelyjä sekä tukea piirejä ja osastoja arjen hyvin-

voinnin ja turvallisuuden lisäämisessä. Keskustoimisto vastaa valtakunnallisista henkilö- ja materiaaliresursseista, kuten järjestön logistiikkakeskuksesta. Keskustoimisto koordinoi myös valtakunnallista Vapaaehtoista pelastuspalvelua ja pitää yhteyttä ministeriöihin ja huoltovarmuuskeskukseen sekä tarvittaessa myös Punaisen Ristin kansainvälisen liikkeen muihin jäseniin (Komitea, Liitto, muut kansalliset yhdistykset).

VARAUTUMINEN ON JATKUVA PROSESSI

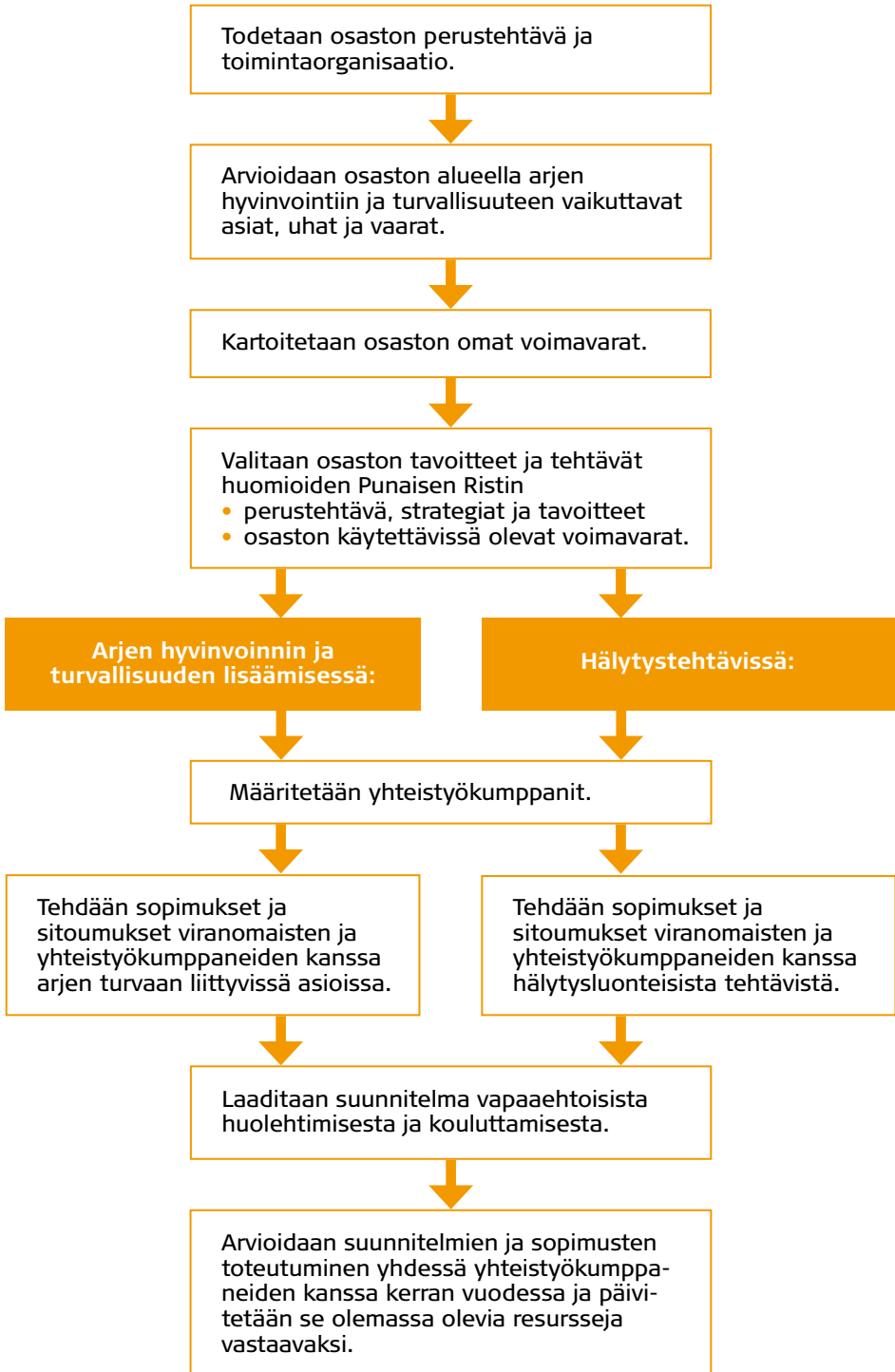
Arjen hyvinvoinnin ja turvallisuuden tukeminen sekä valmiussuunnittelu kulkevat rinnakkain osaston käytännön työskentelyssä. Molempia prosesseja työstetään yhteistyössä vastaavien viranomaisten kanssa.

Tukemalla arjen hyvinvointia ja turvallisuutta halutaan ehkäistä syrjäytymistä, lisätä kuntalaisten valmiuksia toimia erilaisissa tilanteissa ja vähentää turvatomuuden tunnetta. Osaston toiminta tällä alueella on osa kunnan turvallisuussuunnitelmaa.

Valmiussuunnittelun tavoitteena on vahvistaa osaston valmiutta auttaa hälytysluonteisissa tehtävissä. Valmius- ja turvallisuussuunnitelma ovat työkaluja, jotka muokkautuvat ja kehittyvät koko ajan. Erilaisten tilanteiden vaatimat tehtävät tulee kuvata ja järjestellä niissä mahdollisimman yksityiskohtaisesti ja selkeästi, jotta toiminta olisi tosi paikan tullen riittävää ja tehokasta. Suunnitteluprosessissa osasto kartoittaa samalla omat voimavaransa ja odotukset, joita Punainen Risti, viranomaiset ja kuntalaiset osastolle asettavat. Suunnittelutyössä voidaan käyttää apuna esimerkiksi Vetoa-kirjasesta löytyviä osaston kehittämisen menetelmiä.

Arjen hyvinvoinnin ja turvallisuuden tukemisesta ja valmiustoiminnasta vastaa osaston hallitus, ja niihin osallistuvat kaikki osaston toimijat. Hallitus nimittää valmiustoiminnan yhteyshenkilön, joka koordinoi osaston valmiutta ja valmiussuunnitelmaa ja huolehtii niiden ajan tasalla pitämisestä.

Osaston varautumisprosessia kuvaa seuraava kaavio:

VALMIUSSUUNNITTELU ON MYÖS TOIMINNAN SUUNNITTELUA

Valmiussuunnitelma on kooste valmiussuunnitteluprosessin aikana käsitellyistä asioista. Siinä kuvataan päätöksiä, jotka koskevat osaston toimintaa auttamistilanteissa.

Valmiussuunnitelmassa vastataan kysymyksiin

- kuka meitä tarvitsee
- milloin autamme
- millä resursseilla autamme
- miten autamme
- miten meidät hälytetään ja
- kuinka nopeasti olemme valmiita toimimaan.

Valmiussuunnitelmasta tehdään kirjallinen selostus. Lomakkeen voi tulostaa Punaisen Ristin internet-sivuilta www.punainenristi.fi tai pyytää piiritoimistosta.

Valmiussuunnittelu liittyy kiinteästi osaston toiminnan suunnitteluun, joten sen tiedot on päivitettävä osaston vuotuisen toimintasuunnitelmaan. On tärkeää, että jokainen osaston vapaaehtoinen tuntee suunnitelman ja tietää oman roolinsa siinä sekä tehtävänsä osana Punaisen Ristin auttamisvalmiutta. Osastossa tulee myös järjestää käytännön harjoituksia, joissa valmiutta testataan ja kehitetään.

VALMIUSSUUNNITELMA KOHTA KOHDALTA

> OSASTON TIEDOT

Osaston perustieto-osa sisältää osaston valmiuden avainhenkilöt ja heidän yhteystietonsa. Käykää läpi tehtävittäin, mitä tehtäväkuva hälytyksen tullessa kultakin edellyttää. Avainhenkilöille nimetään myös varahenkilöt. On tärkeää jakaa tehtävät usean toimijan kesken, jottei yhdelle henkilölle kasaudu liian paljon työtä ja vastuuta.

VARAUTUMISEN AVAINHENKILÖIDEN VASTUUT:

Puheenjohtaja vastaa osaston yleisjohtosta. Hän osallistuu aktiivisesti osaston valmiussuunnitteluun.

Valmiustoiminnan yhteyshenkilö koordinoi osaston valmiussuunnittelua, huolehtii valmiussuunnitelman päivittämisestä, koulutuksesta ja tietojen toimittamisesta piiritoimistoon ja yhteistyökumppaneille. Hän huolehtii yhteydenpidosta Vapaaehtoisen pelastuspalvelun paikallistoimikunnan, viranomaisten ja muiden yhteistyötahojen kanssa.

Kotimaan avun yhteyshenkilö osallistuu osaston valmiussuunnitteluun ja vastaa alueellanne kotimaan avun suunnittelusta ja toiminnan käynnistämisestä äkillisissä onnettomuustilanteissa ohjeiden mukaisesti. Hän myös neuvottelee sopimuksista liikkeiden ja viranomaisten kanssa ensihuollollisen avustamisen varmistamiseksi. Hänellä on oikeus päättää avustamisesta äkillisissä onnettomuus- ja kriisitilanteissa katastrofirahaston varoista 1000 euroon saakka.

Ensiapuryhmän johtaja vastaa ryhmänsä johtamisesta hälytystilanteessa. Ryhmänjohtajan on huolehdittava yhdessä ensiapupromon kanssa, että ryhmäläisillä on tarvittava koulutus ja taidot toimia hälytystilanteissa. Ensiapuryhmät hoitavat lääkinnällisiä pelastustehtäviä ja avustavat lääkintäviranomaisten pyynnöstä erilaisissa onnettomuuksissa.

Ensihuoltoryhmän johtaja vastaa ryhmänsä johtamisesta hälytystilanteessa. Hän osallistuu valmiussuunnitteluun ja huolehtii siitä, että ryhmäläisillä on tarvittava koulutus ja taidot toimia hälytystilanteissa.

Sosiaalipalvelupromo vastaa osaston sosiaalipalvelutoiminnan kokonaisuudesta yhdessä sosiaalipalvelun yhteyshenkilön kanssa. Hän osallistuu osaston valmiussuunnitteluun ja huolehtii sosiaalipalveluryhmien valmiudesta toimia sekä arjen turvaamisessa että hälytystilanteissa.

Osaston tiedottaja huolehtii, että osaston viestintäsuunnitelma kattaa myös tiedottamisen onnettomuustilanteessa. Katso ohjeet sivulla 37. Tiedottaja organisoii osaston tiedottamista toimintatilanteissa.

Keräysjohtajan tehtävänä on vastata osaston keräysvalmiudesta ja keräyksen toteuttamisesta onnettomuustilanteessa Suomen Punaisen Ristin keräys- ja tilitysohjeiden mukaisesti. Jotta keräys voidaan järjestää viivytyksittä, tulee osastolla olla keräyssuunnitelma ja valmius käynnistää keräys nopeasti (keräysvälineet kunnossa, kerääjien yhteystiedot saatavilla, keräyspaikat sovittu jne.).

➤ OSASTON RESURSSIT

Henkilöresursseiksi katsotaan kaikki osaston toimintaryhmät: hallitus, ensiapu-, ensihuolto- ja kotimaanavun ryhmä, ystävät, maahanmuuttajatyötä tekevät vapaaehtoiset, nuoriso- ja varhaisnuorisoryhmä, mahdolliset erillisprojektit ja niin edelleen. Valmiussuunnitelmaan merkitään ryhmien vetäjien yhteystiedot.

Materiaaliresurssija ovat esimerkiksi osaston käytettävissä olevat tilat, keskeisimmät ensiapuvälineet, viestivälineet, kulkuneuvot sekä majoitus-, muonitus- ja keräysvälineet. Valmiussuunnitelmassa mainitaan myös toimintavalmiusaika. Se kertoo, kuinka nopeasti ja millaisilla resursseilla hälytysluonteinen toiminta voidaan aloittaa.

➤ RISKIKARTOITUS

Paikkakunnan turvallisuustilanteen riskikartoituksessa ja -analyysissa selvitetään alueen todennäköisimmät riskit, kuten onnettomuudet sekä erityistilanteisiin ja arjen turvallisuuteen liittyvä uhat. Onnettomuudet voidaan jakaa niiden vaikutusten ja keston perusteella päivittäisiin onnettomuuksiin ja suur-onnettomuuksiin.

Riskikartoituksen tekeminen kuuluu kunnan viranomaisille, mutta sitä laadittaessa otetaan huomioon myös alueen järjestöjen, siis myös osastonne, tuottama tieto. Osastonne vapaaehtoisten rooli riskien toteutuessa sovitaan yhdessä viranomaisten kanssa.

Arjen hyvinvointiin ja turvaan liittyviä riskejä voivat olla esimerkiksi nuorten lisääntynyt alkoholin käyttö, väestön ikärakenteen muuttuminen (esimerkiksi ikääntyminen), sukupolvet ylittävä pitkäaikaistyöttömyys, kotitapaturmat, teiden aurauksen lopettaminen, yhteiskunnan rakenteelliset muutokset, kuten palveluiden keskittyminen tai kotihoidon vähentyminen. Riskejä ovat myös tietoliikenteen häiriöt tai avun saamisen viivästyminen pitkien etäisyyksien ja harvenevan viranomaisverkoston vuoksi. Esimerkiksi rajavartiopisteen siirtäminen pois paikkakunnalta Lapissa tai saaristoalueella voi vaikuttaa hyvinkin paljon paikalliseen turvallisuuteen ja turvallisuudentunteeseen, koska poliisipalvelut ovat jo aikaa sitten siirtyneet suurempiin keskuksiin.

Äkillisiä tilanteita ovat esimerkiksi liikenneonnettomuudet (maanteillä, rautateillä, merellä, ilmassa), tulipalot, kadonneiden etsinnät, tuhotyöt, laajamittainen maahantulo, myrskytuhot, ympäristöonnettomuudet, kuten öljyvahingot ja juomaveden saastuminen. Jotkut riskit ovat mahdollisia kaikkialla (liikenneonnettomuudet, myrskyt, tulipalot) ja jotkut vain joillakin alueilla (ydinvoimala- tai pato-onnettomuus, kemikaalitehtaan tulipalo). Lisäksi toiset riskit voivat olla jossakin todennäköisempiä kuin toisaalla (sähkökatkoksia enemmän Itä-Suomessa tai tulvia enemmän Länsi-Suomessa).

Väestön haavoittuvuus vaikuttaa riskin suuruuteen: esimerkiksi kylässä, jossa työttömyys on ollut jo vuosia korkea, myrskytuhot ja omaisuuden menetys voivat vaikuttaa lamauttavammin kuin toisaalla.

Koko aluetta koskettavia tapahtumia voivat olla myös toisen tyyppiset tilanteet, kuten joukkoirtisanomiset tai yllättävä ja selittämätön väkivallanteko. Tällöin osasto voi tukea viranomaisia ja siten koko aluetta. Kaikki äkilliset tilanteet eivät vaadi nopeaa toimintaa, viestiyhteyksiä ja ryhmien johtamista, vaan kyseeseen voi tulla muiden toimijoiden kanssa huolellisesti suunniteltava projekti, johon koko osasto voi osallistua.

> OSASTON TEHTÄVÄT

Käytännön auttamis- ja turvallisuustyö ehkäisee onnettomuus- ja vaaratilanteita, auttaa torjumaan vahinkoja ja luo toimintavalmiuksia näiden tilanteiden varalle.

Tehtävistä ja niiden toteuttamistavasta sovitaan etukäteen viranomaisten ja muiden järjestöjen kanssa. Punaisen Ristin osasto antaa lupauksia vain sellaisesta toiminnasta, johon sen voimavarat riittävät.

Osaston toiminta jaetaan sisällön perusteella kahdenlaisiin tehtäviin: arjen hyvinvointia ja turvallisuutta tukeviin tehtäviin sekä tehtäviin hälytystilanteissa.

Arjen hyvinvoinnin ja turvallisuuden tukeminen

Määritätte osastonne tehtävät arjen hyvinvoinnin ja turvallisuuden lisäämisessä omalla paikkakunnallanne. Tehtävät liittyvät kunnan turvallisuussuunnitelmaan. Turvallisuussuunnittelussa painotetaan ehkäisevää toimintaa onnettomuus- ja vaaratilanteiden, vahinkojen ja rikollisen toiminnan torjumiseksi sekä toimintavalmiuksien luomiseksi näiden tilanteiden varalta.

Turvallisuustyötä tehdään kaikilla kunnan toimialoilla. Se on yhteistyötä kunnan hallinnon, poliisin, alueellisen pelastustoimen, sosiaali- ja terveysviranomaisten, seurakunnan, tieviranomaisten, yksityisten yritysten ja järjestöjen kanssa.

Tehtävät hälytystilanteissa

Määritätte hälytysluonteiset tilanteet, joissa osastonne on valmis auttamaan. Tehtävänne liittyvät erilaisiin onnettomuus- ja uhkatilanteisiin, ja niistä sovitaan etukäteen viranomaisten kanssa.

> YHTEISTYÖ

Osaston keskeisiä yhteistyötahoja paikkakunnalla ovat muun muassa pelastus-, sosiaali- ja terveystoimi, poliisi, seurakunta, Vapaaehtoinen pelastuspalvelu ja muut järjestöt sekä kyläyhdistykset.

Yhteistyö arjen turvaamiseksi

Määritätte tahot, joiden kanssa teette yhteistyötä arjen hyvinvoinnin ja turvallisuuden lisäämiseksi. Yhteistyötä voidaan tehdä esimerkiksi koulutuksen järjestämisessä alueen kylille (ensiapu-, ystävä-, henkisen tuen koulutus), ikäihmisten tukitoiminnan organisoinnissa, erilaisissa hankkeissa koulujen kanssa tai maahanmuuttajatoiminnassa. Arjen turvallisuuden edistämiseen tähtäävässä työssä kunnan turvallisuussuunnitelma on hyvä apuväline.

Yhteistyö hälytystehtävissä

Hälytysluonteisissa tehtävissä osaston keskeisiä yhteistyötahoja paikkakunnalla ovat muun muassa pelastus-, sosiaali- ja terveystoimi, poliisi ja Vapaaehtoiseen pelastuspalveluun kuuluvat organisaatiot sekä lähialueiden muut osastot.

Suomen Punaisen Ristin koordinoimaan Vapaaehtoiseen pelastuspalveluun (Vapepa) kuuluu 50 organisaatiota (vuonna 2010). Vapepan hälytysryhmät on koulutettu ja varustettu toimimaan viranomaisten tukena ja avuntarvitsijoiden apuna kaikkina vuoden- ja vuorokaudenaikoina. Viranomaiset voivat pyytää

järjestöjen hälytysryhmiä avukseen esimerkiksi ensiaputehtäviin ja etsintöihin sekä onnettomuuksien jälkeisiin huoltotehtäviin järjestämään hätämajoitusta, vaateetusta, neuvontaa ja henkistä tukea.

On erityisen tärkeää huolehtia siitä, että yhteistyökumppaneillanne on osastonne yhteystiedot (ja osastolla yhteistyökumppaneiden yhteystiedot), jotta teiltä voidaan pyytää apua ilman viivettä. Muilla järjestöillä, yksityishenkilöillä tai vaikkapa yrityksillä saattaa olla korvaamattoman tärkeää osaamista ja materiaalia, josta voi olla suurta hyötyä äkillisissä tilanteissa, mutta jota kukaan ei ehkä ole tullut aikaisemmin edes ajatelleeksi eikä sen hyödyllisyyttä ole siksi etukäteen varmistettu. Nimenomaan tällaisten asioiden kartoitus ja niistä sopiminen tekee vapaaehtoisesta valmiustyöstä erityisen arvokkaan.

> SOPIMUKSET

Osastonne voi tehdä paikallisten tarpeiden mukaan ja erilaisten äkillisten tilanteiden varalta sopimuksia alueen viranomaisten, muiden järjestöjen sekä kauppaliikkeiden ja palveluiden tuottajien kanssa.

Sopimukset kannattaa tehdä kirjallisesti, jotta kaikille osapuolille jää samanlainen käsitys sovitusta, ja lisätä ne yhteystietoineen valmiussuunnitelman liitteeksi kaikkien nähtäville. Sitoumukset ja sopimukset tulisi tarkistaa säännöllisesti, mielellään vuosittain, mutta vähintään kolmen vuoden välein.

Arjen turvaamiseen liittyvät sopimukset

Arjen turvaan liittyvissä tehtävissä osastonne voi tehdä sopimuksia muun muassa eri viranomaisten ja muiden järjestöjen sekä kyläyhdistysten kanssa. Sopimus voi koskea esimerkiksi koulutuksen järjestämistä alueen kylille (ensiapu-, ystävä-, henkisen tuen koulutus), ikäihmisten tukitoimintaa, koulujen kanssa tehtävää yhteistyötä tai maahanmuuttajatoimintaa. Arjen turvaa koskevat sopimukset voidaan liittää kunnan turvallisuussuunnitelmaan.

Hälytystehtäviin liittyvät sopimukset

Hälytysluonteissa tehtävissä osastonne voi tehdä sopimuksia viranomaisien, muiden järjestöjen sekä paikallisten kauppojen ja majoitusliikkeiden

kanssa, jotta voitte antaa tarvittavaa apua kaikkina viikonpäivinä ja vuorokaudenaikoina.

Teette viranomaisten kanssa kirjallisen sopimuksen siitä, missä tilanteissa ja millä tavoin osastonne osallistuu avustamiseen. Kauppojen kanssa sovitte siitä, miten kaupan kiinnioloaikana saatte avustustilanteessa tarvittavia ruoka-, hygieni- ja vaatetavaroita, ja miten maksut siinä tapauksessa hoidetaan (jälkikäteen). Samoin voitte sopia majoitusliikkeen kanssa etukäteen onnettomuuden uhrien majoittamisesta.

➤ ARVIOINTI JA SUUNNITELMIEN PÄIVITYS

Auttamisvalmiuden toteutumista ja tuloksia sekä itse auttamisprosessia eli varsinaista toimintaa tulee myös seurata ja arvioida. Seurannan tulokset raportoidaan osaston hallitukselle, piirin työntekijöille ja yhteistyökumppaneille. Niistä pystytään arvioimaan, onko yhteistyö ollut tuloksellista, onko työ kohdentunut oikein ja ovatko yhteistyön eri osapuolet suorittaneet kokonaisuuden kannalta olennaisia tehtäviä. Seuranta on myös oppimisprosessi, jossa vaihdetaan kokemuksia.

Sekä yhteiskumppaneiden kanssa tehtävä että osaston sisäinen (kummitoiminnan avulla toteutettava) arviointi helpottaa löytämään osaston auttamisvalmiudesta tehtäväalueet, joihin mahdollisesti tarvitaan seuraavan toimintavuoden aikana lisää panostusta. Hyvä ajankohta tarkistaa ja päivittää osaston valmiussuunnitelma on vuoden ensimmäinen osaston hallituksen kokous, jossa hallitus järjestäytyy ja jakaa vastuutehtävät (täyttää J2-kortin).

Yhteistyökumppaneiden ja viranomaisten kanssa tulisi järjestää kerran vuodessa yhteinen arviointi- ja palautetilaisuus, jossa päivitetään sopimukset vastaamaan senhetkisiä voimavaroja.

➤ VAPAAEHTOISISTA HUOLEHTIMINEN

Toimintasuunnitelmaan kirjataan myös se, miten osasto huolehtii vapaaehtoisten jaksamisesta ja motivaation ylläpitämisestä. Monissa arkipäivänkin auttamis-

tilanteissa on välttämätöntä järjestää yhteisiä purku-, ohjaus- ja koulutus-tilaisuuksia. Erityisesti tulee huolehtia vapaaehtoisten auttajien henkisestä jaksamisesta sekä onnettomuustilanteissa että niiden jälkeen. Heillä on oikeus tilanteiden purkuun ja henkiseen tukeen. Asiasta sovitaan jo valmiussuunnitelun yhteydessä.

➤ VALMIUSSUUNNITELMAN LIITTEET

Kokoamalla valmiussuunnitelmaan tässä osiossa lueteltavat liitteet saatte tarvitessanne kaiken tarpeellisen tiedon nopeasti yhdestä paikasta.

PUNAISEN RISTIN OHJEET:

- **Valmiussuunnitelman lomakkeet ohjeineen ja esimerkkeineen**
Lomakkeet voi kopioida Punaisen Ristin internet-sivuilta omalle tai osaston tietokoneelle ja tulostaa paperille täyttämistä varten.
- **Katastrofirahaston säännöt ja ohjeet sekä Suomen Punaisen Ristin keräys- ja tilitysohje**
Valmiussuunnitteluprosessin yhteydessä on hyvä käydä läpi pääkohdittain katastrofirahaston säännöt sekä järjestömme keräys- ja tilitysohjeet, jotta kaikille avainhenkilöillenne muodostuu selkeä kuva katastrofirahastosta ja keräyksen käynnistämiseen liittyvistä seikoista.
- **Ohjeet katastrofirahaston käytöstä avustustoimintaan**
Ohjeet kannattaa käydä läpi niin, että ne tulevat jokaiselle tutuiksi.

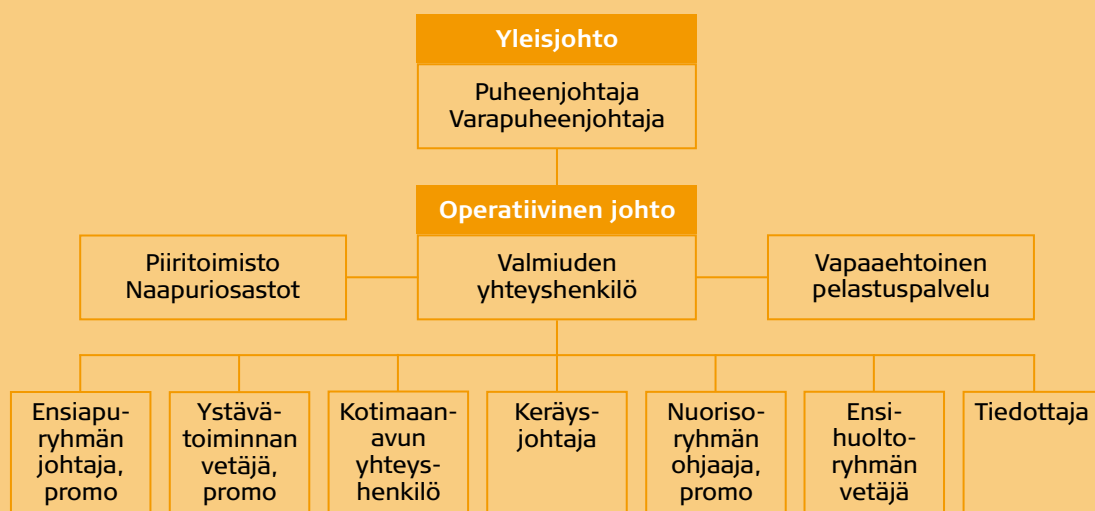
OSASTON OMAT OHJEET:

- **Osaston keräyssuunnitelma**
Keräyssuunnitelmassa varaudutaan vakiokeräysten lisäksi äkillisesti käynnistettäviin keräyksiin. Osaston keräysvalmiudesta ja keräyssuunnitelmasta kerrotaan Suomen Punaisen Ristin keräys- ja tilitysohjeissa kohdassa "Piirin ja osaston pysyvä keräysvalmius".

- **Osaston johtokaavio**

Johtokaavio esittää selkeästi kunkin aseman ja vastuun organisaatiossa. Kaikkien toimintaan osallistuvien on tiedettävä, kenellä osastossa on yleisjohto ja kuka johtaa osaston operatiivista toimintaa.

Esimerkki osaston johtokaaviosta:

- **Osaston hälytyskaavio**

Hälytyskaavio on tärkeä, jotta kaikki avainhenkilöt tietävät, kuka hälyttää kenetkin hälytyksen tai tukipyynnön saavuttua osastolle. Se on tarpeen myös siksi, että hälytyksen tullessa aikaa on yleensä vähän, eikä sitä voi silloin enää hukata pohtimiseen ja päällekkäisiin toimiin.

Hälytyskaavio voi olla esimerkiksi lista, jossa luetellaan avainhenkilöiden (osasto, piiri, muut) puhelinnumerot, asema ja vastuualue. Tärkeintä on, että kaikki avainhenkilöt tietävät, miten sisäinen hälytysjärjestelmä aktivoituu.

Osaston hälytysryhmiksi ilmoitetut ryhmät hälytetään suoraan Vapepan hälytysjärjestelmän mukaan.

Esimerkki osaston hälytyskaaviosta:

> VALMIUSSUUNNITELMA PIIRIIN

Osaston valmiussuunnitteluun kuuluu myös tietojen vaihtaminen. Osastonne tulee toimittaa kopio valmiussuunnitelmasta alueenne piiriin. On tärkeää, että piirin työntekijöillä on käytettävissään todellista tietoa siitä, kuinka osastot ovat varautuneet ja millaisia niiden valmiussuunnitelmat ovat, sillä piirin kokonaisvalmius alueella muodostuu sekä sen omasta valmiussuunnittelusta että osastojen varautumisesta.

Piirin tehtävänä on toimittaa kooste alueensa valmiudesta keskustoimistolle, jotta voidaan koota yhteen koko järjestön valtakunnallinen valmius. Myös paikalliset viranomaiset ovat kiinnostuneita Punaisen Ristin kokonaisvalmiudesta alueellaan.

NÄIN VALMIUSSUUNNITTELU ETENEE KÄYTÄNNÖSSÄ

Osasto käynnistää valmiuden suunnittelun järjestämällä yhteisen kehittämispäivän tai vaikkapa suunnitteluillan esimerkiksi syys- tai kevätkokouksen yhteydessä.

Osaston valmiustoiminnan yhteyshenkilö ja puheenjohtaja kutsuvat valmiussuunnittelutilaisuuksiin osaston toimintaryhmien vetäjät (ensimmäinen apu ja -huolto, kotimaan apu, ystävät, nuoret, maahanmuuttajat jne.). Ensimmäiseen tapaamiseen kannattaa kutsua myös osaston kummi ja valmiuspromo piiritoimistosta kertomaan suunnitteluprosessin etenemisestä. Piirin kummien ja kaikkien työntekijöiden tehtävänä on tukea osastoja valmiussuunnitteluprosessin toteuttamisessa. On hyvä lisäksi kartoittaa, ovatko naapuriosastot kiinnostuneita yhteisestä valmiussuunnittelusta, varsinkin jos kuntanne alueella toimii useita osastoja.

Valmius- ja turvallisuussuunnitteluprosessia voi jokainen osasto toteuttaa omalla tavallaan. Seuraavassa on yksi esimerkki toteutuksesta.

> ENSIMMÄINEN KOKOUS

TAVOITE: Selkiyttää, miksi osasto tarvitsee valmiussuunnitelman, sekä sopia työnjaosta ja aikataulusta

- Keskustelette siitä, mitä arjen turvallisuus on ja mitä kuntien turvallisuussuunnittelu tarkoittaa.
- Käytte läpi, mitä valmiudella ja valmiussuunnittelulla tarkoitetaan.
- Varmistatte, että osastolle on nimetty valmiustoiminnan yhteyshenkilö.
- Päätätte, miten toimintaryhmien vetäjät kartoittavat osaston voimavarat.

- Sovitte työnjaosta:
 - kuka on yhteydessä kuntaan ja selvittää kunnan turvallisuus- ja valmiussuunnitelmien tilanteen ja yhteyshenkilöt
 - kuka selvittää paikkakunnan muut järjestöt ja niiden yhteystiedot, ovatko tiedot kenties saatavilla kootusti jostain.
- Sovitte koko valmiussuunnitteluprosessin aikataulusta ja vastuuhenkilöistä.

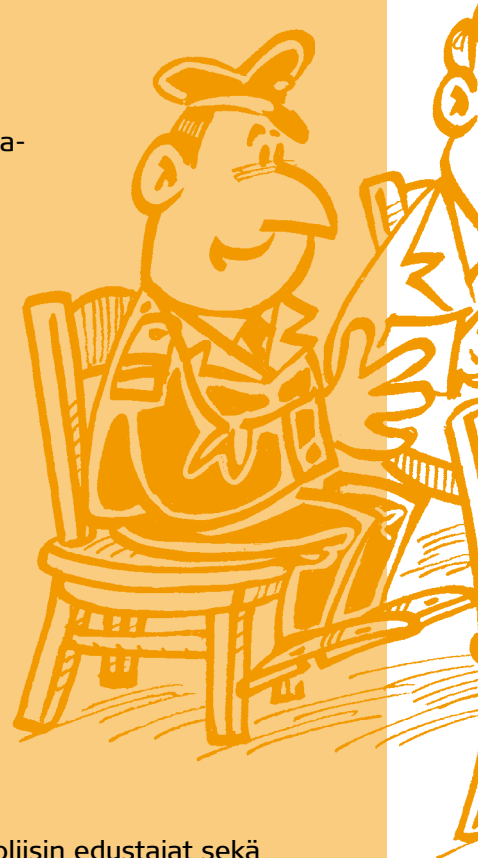
Vastuuhenkilönne selvittävät kunkin toimintaryhmänne kyvyn osallistua osastonne auttamisvalmiuteen, vapaaehtoisten voimavarat sekä osaston käytettävissä olevat tilat ja välineet.

> TOINEN KOKOUS

TAVOITE: Selvittää omat voimavarat

- Kartoitatte ja kirjaatte osastonne voimavarat (vapaaehtoisten määrä ja taidot, tilat, tarvikkeet jne.)
- Hyödyntäkää osastonne kehittämis- tai toimintasuunnittelun yhteydessä mahdollisesti tekemäänne kartoitusta paikallisista tarpeista. Vinkkejä tarvekartoituksen tekemiseen saatte esimerkiksi Vetoa-aineistosta.
- Keskustelette siitä, millaisen roolin olette valmiit ottamaan paikkakunnallanne arjen hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäjänä. Siihen vaikuttaa kykynne vastata nykyisillä toimintamuodoillanne paikkakuntanne tarpeisiin.
- Keskustelette paikkakuntanne riskeistä. Millaisia riskejä aiheuttavat esimerkiksi liikenneväylät ja teollisuuslaitokset? Millaisia vaaratilanteita ja onnettomuuksia voi sattua asunto- ja ulkoilualueilla, yleisötapahtumissa, kouluissa ja niin edelleen.

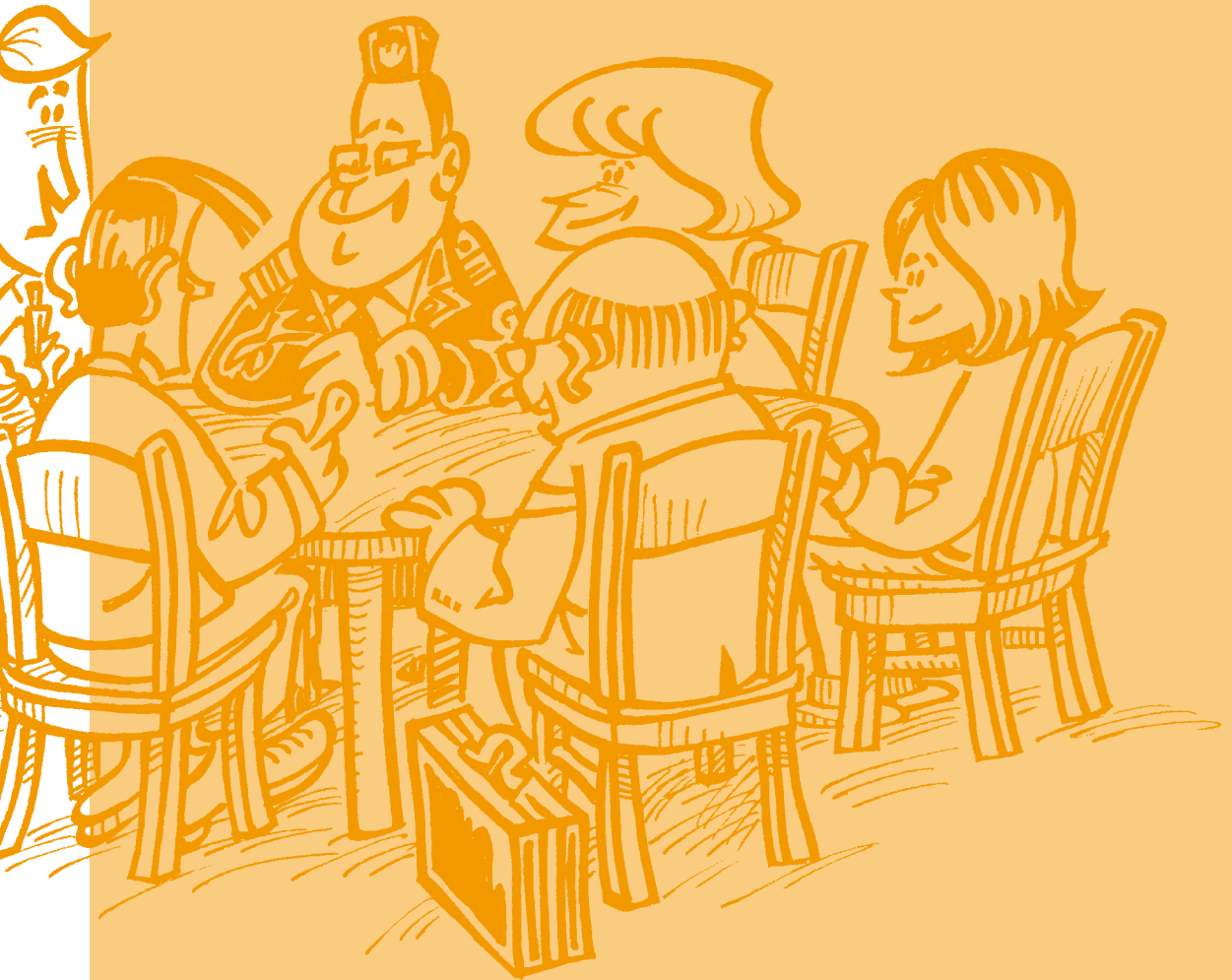
Seuraavaan tapaamiseen kutsutte pelastustoimen ja poliisin edustajat sekä muita kunnan viranomaisia, esimerkiksi sosiaali-, terveys-, sivistys- ja teknisestä toimesta.

> KOLMAS KOKOUS

TAVOITE: Tunnistaa paikkakuntanne riskit ja uhat sekä viranomaisten odotukset valmiudestanne

- Viranomaiset kertovat rooleistaan ja toiminnastaan kunnan turvallisuunnittelussa, varautumisessa ja eri turvallisuustilanteissa.
- Selvitätte, käyttävätkö viranomaiset suunnittelussa ARTU-ohjelmaa (ks. sanasto sivulla 40) ja voiko osastonne osallistua sen käyttöön.
- Kerrotte viranomaisille toiminnastanne ja voimavaroistanne.

- Keskustelette Punaisen Ristin roolista viranomaisia avustavana vapaaehtoisjärjestönä.
- Keskustelette osastoon kohdistetuista toiveista ja siitä, voidaanko ne täyttää ja miten.

Seuraavaan tapaamiseen kutsutte seurakunnan, Vapaaehtoiseen pelastuspalveluun kuuluvien yhdistysten ja paikkakunnan muiden järjestöjen edustajat suunnittelemaan arjen turvaamista sekä valmiutta alueellanne.

> NELJÄS KOKOUS

TAVOITE: Kartoittaa paikkakunnan verkostot ja voimavarat

- Selvitätte, miten muut järjestöt ovat varautuneet toimimaan auttamistilanteissa, ja arvioitte Punaisen Ristin roolia suhteessa muiden järjestöjen toimintaan paikkakunnalla.
- Pohditte, millaista koulutusta ja vapaaehtoisten tukea eri järjestöt ja yhteistyökumppanit tarjoavat ja mitä muuta paikkakunnalla voitaisiin tarvita.
- Keskustelette yhteistyön mahdollisuuksista.

> VIIDES KOKOUS

TAVOITE: Määrittää osastonne tehtävät sekä arjen hyvinvoinnin turvaamisessa että hälytysluonteisissa tehtävissä ja laatia hälytyskaavio

- Keskustelette, millaista valmiutta erilaisissa auttamistilanteissa tarvitaan.
- Luetteloitte osastonne tehtävät, jotka lisäävät alueen hyvinvointia ja turvallisuutta.
- Valitsette tehtävistä ne, joiden toteuttamisesta voitte tehdä sopimukset viranomaisten kanssa ja jotka voidaan liittää osaksi kunnan turvallisuus-suunnitelmaa.
- Luetteloitte hälytysluonteiset tehtävät, joihin osastonne sitoutuu.
- Sovitte, miten sisäinen hälytysjärjestelmänne aktivoituu ja toimii.
- Sovitte osastonne eri toimintaryhmien roolit.

- Sovitte osastonne valmiuspäivystyksen järjestämisestä.
- Laaditte hälytyskaavion, jonka avulla tavoitatte tarvittavat toimintaryhmänne, ja arvioitte, kuinka kauan kunkin toiminnon käynnistäminen tulee kestämään.
- Kertaatte vielä avainhenkilöidenne ja heidän varahenkilöidensä tehtävät (puheenjohtaja, valmius-, sosiaalipalvelu- ja nuorisotoiminnan sekä kotimaan avun yhteyshenkilöt, ensiapuryhmän johtaja, keräysjohtaja, tiedottaja, osaston promot).
- Käytte läpi Punaisen Ristin ohjeet avustustoiminnasta (katastrofirahaston säännöt ja ohjeet, ohjeet katastrofirahaston käytöstä avustustoimintaan sekä Suomen Punaisen Ristin keräys- ja tilitysohje).

Kutsutte viimeiseen kokoukseen osaston kaikki toimintaryhmät ja piirin työntekijän.

➤ KUUDES KOKOUS JA KIITOSJUHLAT

TAVOITE: Valmiussuunnitelma valmiina

- Järjestätte osaston uuden valmiussuunnitelman kunniaksi juhlat, jossa esittelette valmiussuunnittelun eri vaiheet ja tulokset.
- Kirjoitatte valmiussuunnitelman lopulliseen muotoonsa ja keskustelette siitä yhdessä.
- Osaston hallitus hyväksyy valmiussuunnitelman.

Kaikki toimintaryhmänne perehtyvät ryhmätapaamisissaan valmiussuunnitelmaan ja keskustelevat omasta osuudestaan osastonne avustusvalmiudessa.

Osastonne hallitus huolehtii siitä, että avainhenkilönne tuntevat tehtävänsä. Lähetätte hyväksytyn valmiussuunnitelman piiritoimistoon.

NÄIN OSASTOT VARAUTUVAT – ESIMERKKEJÄ

Sallan osasto

Vapaaehtoiselta palokunnalta tuli Sallan osastolle yhteistyöpyyntö ensivaste-toiminnasta, VPK oli jo oman työnsä ohessa toiminut sairaankuljetuksen tukena. He kuitenkin kokivat resurssinsa riittämättömiksi ja pyysivät ensiapuryhmän apua.

- Ensiapuryhmäläisiltä kysyttiin, kuinka moni haluaa sitoutua ensivaste-toimintaan.
- Ensiapuryhmän johtaja vastasi ensivastetoiminnan käynnistämisestä VPK:n kanssa.
- Osasto teki yhteistyösopimuksen ensivastetoiminnasta Sallan terveyskeskuksen johtavan lääkärin kanssa. Myös jokaisen osallistujan kanssa tehtiin oma, henkilökohtainen sopimus.
- Toimintaan sitoutuneet ensiapuryhmäläiset koulutettiin, ja he osallistuvat VPK:n ensivasteharjoituksiin noin kerran kuukaudessa. Heille järjestettiin myös henkisen tuen peruskurssi. Henkisen ensiavun koulutuksen saaneet on huomioitu myös Sallan kriisiryhmässä.

Toiminta alkoi heti koulutuksen jälkeen vilkkaana, ja hälytyksiä on tullut lähes viikoittain. Hälytyksissä on toistaiseksi aina mukana myös Sallan terveyskeskuksen sairaanhoitaja.

Posion osasto

Osasto kartoitti sosiaalitoimen ja vanhustyön suunnitteluryhmän kanssa näiden toimialojen tarpeet alueellaan. Lisäksi osasto otti yhteyttä alueen paliskuntiin ja metsästysseuroihin selvittääkseen niiden tarpeet.

- Osasto järjesti kuntalaisille eri puolilla aluetta neljä kahvi- ja keskustelutilaisuutta, joissa pohdittiin yhdessä turvallisuuden liittyviä tarpeita. Tapaamisiin osallistui 12–28 henkilöä.
- Päätettiin järjestää metsästysseurojen ja paliskuntien jäsenille kuusi hätäensiapukurssia eri puolilla pitäjää. Kurssin kävi 72 posiolaista.

- Työskentelyä jatkettiin kahden pilottikylän kanssa. Molemmissa kylissä järjestettiin tapaaminen, johon osallistui osaston väen ja kyläläisten lisäksi paikallisen sairaankuljetuksen, pelastuslaitoksen, poliisin ja seurakunnan edustajia. Jokainen yhteistyötaho teki kirjallisen selvityksen oman alansa turvattomuustekijöistä sivukylillä.
- Tapaamisia jatkettiin, ja niiden tuloksena saatiin aikaiseksi turvallisuuden kotiopas. Se on laminoitu A4-kokoinen arkki, jossa neuvotaan, miten annetaan elvytystä, hälytetään apua ja tehdään alkusammutus. Lisäksi siinä on kohta, johon voi kirjoittaa oman asunnon koordinaatit. Kylillä myös kar-toitettiin mahdollisuudet saada muun muassa aurausapua, tukihenkilöitä kriisitilanteissa ja niin edelleen. Myös näiden tukihenkilöiden yhteystiedot kirjoitettiin oppaaseen. Opas jaettiin jokaiseen talouteen.

Ylämyllyn osasto

Osasto halusi antaa perustietoutta ensiavusta koulun ensimmäisen luokan oppilaille ja samalla rekrytoida heidät osaston jäseniksi. Ideoinnissa oli mukana piirin työntekijöitä ja osaston hallituksen aktiiveja. Osasto oli yhteydessä kouluun ja kertoi rastien muodossa toteutettavasta ideasta. Koulu lähti innolla mukaan.

- Osasto sopi koulun vastuuhenkilön kanssa sopivan päivän kuukautta ennen tapahtumaa.
- Koulu jakoi oppilaat ryhmiin ja teki rasteja varten aikataulun. Sen jälkeen sovittiin osaston aktiivien kanssa, minkä rastin kukin vetää.
- Piirin edustajan kanssa sovittiin, miten vedämme yhteisen, 45 minuuttia kestävän osion.
- Viikkoa ennen tapahtumaa osasto oli yhteydessä paikallislehteen ja sopi jutunteosta.

Tapahtuma onnistui hienosti ja samalla mainostettiin Reddie Kids -kerhoa ja osaston toimintaa. Paikallislehti teki siitä hyvän jutun. Toiminnasta muodostui perinne, joka jatkuu vuosittaisena tapahtumana koulun kanssa.

Hiittisten osasto

Osasto nosti esille kysymyksen alueella asuvan vanhemman väestön kunnosta ja pärjäämisestä kotiooloissa.

- Paikallinen fysioterapeutti ja Punaisen Ristin aktiivi kehitti ja ohjasi vanhuk- sille mielekkään lihaskunto-ohjelman, jonka voi suorittaa ryhmässä tai yksin. Samalla hän kertoi, kuinka lattialta pääsee ylös, jos on kaatunut kotona.
- Ohjelma dokumentoitiin, ja sitä voi toteuttaa esimerkiksi Punaisen Ristin ystävätoiminnassa tai katsoa internetistä osoitteessa <http://www.sgtv.fi/>.

Juankosken osasto

Osaston vapaaehtoiset kartoittivat viranomaisten kanssa alueella esiinty- viä tarpeita. Esille nousi kaksi tehtäväaluetta, joihin osasto halusi panostaa: vapaaehtoiset ikäihmisten ja omaishoitajien tukena arkielämässä sekä vapaa- ehtoisten kouluttaminen ja rekrytointi tähän toimintaan.

Sosiaalitoimen kanssa selvitettiin omaishoitajien tarpeita, minkälaista tukea he tarvitsisivat jaksakseen hoidettavan kanssa kotona. Vertaistuen, koulutuksen sekä henkisen tuen tarve oli ilmeinen, sekä ystävän tarve silloin, kun hoitaja tarvitsee omaa aikaa hoitaakseen asioitaan.

- Osasto päätti järjestää omaishoitajille ja vapaaehtoisille omaishoitajan peruskurssin.
- Lisäksi lähihoitajaopiskelijat järjestivät omaishoitajille projektityönä ”omaa aikaa omaishoitajille, voimaksi eteenpäin” -päivän sekä yhteisiä virkistys- ja kuntoutuskokouksia.
- Palo- ja pelastuslaitos luennoi tapaturmien ennalta ehkäisemisestä kotona.
- Poliisi piti luentoja aiheesta kotona ja liikenteessä sekä päihteiden käytöstä ja ajo-oikeuden hallinnasta.
- Osasto järjesti myös omaishoitajien vertaistukitoimintaa. Ryhmäkoko oli 4–5 omaishoitajaa, ja kokoontumiskertoja oli 10, minkä jälkeen ryhmä vaihtui.

Toiminta tiivisti yhteistyötä kaupungin kanssa entisestään, minkä seurauksena laadittiin yhteistyösopimus toiminnan jatkamisesta.

MITEN TIEDOTUSVÄLINEIDEN KANSSA TOIMITAAN?

Tiedotusvälineet tukevat työtämme

Positiivinen julkisuus mediassa edistää Punaisen Ristin auttamistyötä. Tiedotusvälineet ovat erinomainen kanava esitellä Punaisen Ristin vapaaehtoistoimintaa kansalaisille ja saada näin uusia auttajia riveihimme. Lisäksi tavoitamme median kautta lahjoittajia ja yhteistyökumppaneita.

Punaisella Ristillä ja medialla on yhteiset intressit, mikä luo yhteistyölle hyvän pohjan: tiedotusvälineet haluavat kiinnostavaa sisältöä, ja me voimme tarjota sitä. Yhteistyötä tiedotusvälineiden kanssa kannattaakin tehdä aina kun mahdollista, esimerkiksi erilaisten tapahtumien, harjoitusten, koulutusten ja hälytysten yhteydessä.

Miten media kiinnostuu meistä?

Ajankohtaiset aiheet kiinnostavat mediaa.

Ystävänäpäivä on erinomainen ajankohta puhua ystävätoiminnasta, ja rasisminvastaisella viikolla voi kertoa siitä, miten Punaisen Ristin vapaaehtoiset tukevat maahanmuuttajien kotoutumista meidän paikkakunnallamme.

Paikallislehtiin ja -radioihin kannattaa olla yhteydessä hyvissä ajoin.

Punaisen Ristin viikolla osasto järjestää toimintaa esittelevän tempauksen paikallisen S-marketin pihalla. Soita ja kutsu toimittajat paikalle ja kerro tapahtuman sisällöstä jo edellisellä viikolla.

Tiedotteet ovat hyvä tapa lähestyä mediaa.

Tehokas tiedote on napakka teksti, jonka toimittaja saa sähköpostiinsa. Kesän festaripäivystystiedotteessa voi olla tiivis kuvaus siitä, mitä ensi-

apupäivystäjät ja päihdetyön vapaaehtoiset festareilla tekevät. Lisäksi toimittajat voi kutsua ajamaan kondomiajokortin. Muistathan laittaa tiedotteen loppuun lisätietoja antavan vapaaehtoisen nimen ja kännykkänumeron!

Haastateltavat ovat jutun ydin.

Mieti valmiiksi, kuka osaa kertoa jutun kannalta mielenkiintoisista kokemuksista. Operaatio Nälkäpäivä saa paikallislehdessä enemmän palstatilaa, jos jutussa on kiinnostava haastateltava. Hän voi olla ensimmäistä kertaa mukana oleva tai jo kolmattakymmenettä kertaa keräävä konkari. Omista auttamiskokemuksistaan puhuva ensihuollon vapaaehtoinen tai katastrofialueelta palannut avustustyöntekijä voivat kertoa, miten kerätyt rahat käytetään.

Haastattelun antaminen

- Haastatteluun kannattaa valmistautua. Mieti, mitä toimittaja todennäköisesti kysyy, ja mieti, mitä haluat kertoa.
- Jos haastattelupyyntö tulee yllättäen etkä koe olevasi siihen valmis, pyydä itsellesi hiukan valmistautumisaikaa.
- Vastaa kysymyksiin vain Punaisen Ristin näkökulmasta eli kerro, miten Punainen Risti on auttanut ja mikä sinun roolisi on ollut.
- Jos et osaa vastata toimittajan kysymykseen, älä arvaa vastausta, vaan etsi hänelle ihminen, joka tietää asiasta enemmän.
- Jos toimittajalla ei ole taustatietoja asiasta, josta hän on tekemässä juttua, voit ohjata hänet järjestön verkkosivuille osoitteeseen www.punainenristi.fi tai antaa hänelle esitteen aiheesta, josta hän on juttua tekemässä.
- Lehtijutun voi pyytää luettavaksi ennen julkaisua, mutta voit korjata siitä vain selkeät asiavirheet. Toimittajan näkemyksiin tai jutun sävyyn et voi puuttua.

Hälytykset hoituvat työnjaolla

Hälytystilanteessa tiedotuksen päävastuu on viranomaisilla. He kertovat medialle onnettomuuden taustoista, siitä mitä on tapahtunut ja pelastustoimista. Me kuitenkin voimme – ja meidän kannattaa – kertoa medialle omasta roolistamme ja toiminnastamme.

Hälytystilanteessa on tärkeintä sopia tarkasti, kuka toimittajayhteistyöstä vastaa. Hälytysten aikana haastattelut hoitaa ennalta tiedotusvastaavaksi sovittu henkilö, jotta hälytystilanne sujuisi mahdollisimman jouhevasti ja jotta toimittaja saa Punaisen Ristin toiminnasta täsmällistä ja ajantasaista

tietoa. Hälytysten ulkopuolella jokainen vapaaehtoinen voi kertoa toimittajalle omasta vapaaehtoistoiminnastaan ja omasta roolistaan hälytysryhmässä.

Jos juuri sinä et anna toimittajalle haastattelua, ohjaa toimittaja eteenpäin ennalta sovitun mukaisesti. Muistathan, että kerromme toimittajalle ainoastaan Punaisen Ristin toimista ja että olemme vaitiolovelvollisia esimerkiksi auttajien yksityisyyteen liittyvissä asioissa.

Ketä saa kuvata?

Julkisella paikalla tapahtuvaa toimintaa on yleensä lupa selostaa ja kuvata ilman siellä liikkuvien ihmisten suostumusta. Tavallisissa Punaisen Ristin vapaaehtoisten järjestämässä tapahtumissa tämä ei tietenkään ole ongelma, mutta hälytys- ja ensiaputilanteissa lehti- tai tv-kuvaajan läsnäolo voi olla haasteellisempaa.

On hyvä muistaa, että ulkotiloissa, joissa liikkuu onnettomuuden yhteydessä uhreja, heidän omaisiaan ja vapaaehtoisia, journalisteilla on yleensä oikeus haastatella ja kuvata ketä tahansa. Jos uhria tai muuta henkilöä kuvataan vasten hänen tahtoaan, kannattaa kuvaajaa pyytää kohteliaasti toimimaan toisin.

Laki estää toimittajia ja kuvaajia toimimasta ainoastaan julkisrauhan ja kotirauhan suojaamissa paikoissa. Julkisrauha suojaa esimerkiksi virastoja, tuotantolaitoksia ja liikehuoneistoja. Kotirauha estää journalisteja toimimasta esimerkiksi asunnoissa, asuntojen rappukäytävissä ja pihilla.

Eli jos ensiapua annetaan julkisella paikalla, sitä saa kuvata. Mutta sisälle Punaisen Ristin ensiaputelttaan toimittaja ja kuvaaja eivät voi tulla ilman lupaa.

Journalistien vapauden vastapainona on tarkat eettiset säännöt, joita myös yleensä noudatetaan. Säännöissä rajoitetaan muun muassa järkyttyneen ihmisen haastatteleminen ja uhrien kuvaamista.

Mediaan liittyvissä kysymyksissä voitte kääntyä piirin työntekijöiden sekä Punaisen Ristin tiedottajien puoleen.

Mediaohje on ladattavissa osoitteessa www.punainenristi.fi/aktiivit.

SANASTO

ARJEN TURVALLISUUS

Arjen turvallisuuteen vaikuttavat useat tekijät, esimerkiksi turvallinen koti-, asuin- ja työympäristö, toimivat peruspalvelut, hyvin suunniteltu liikenneympäristö sekä avun saaminen, silloin kun sitä tarvitaan. Ympäristön turvallisuuteen vaikuttaa myös varautuminen suuronnettomuuksiin ja häiriötilanteisiin.

ARTU

Ryhmätyöhön soveltuva verkkosovellus, jota voidaan hyödyntää turvallisuussuunnitteluun liittyvän uhka-arvioinnin tekemisessä. Se on Valtion Teknillisen Tutkimuskeskuksen (VTT) sisäasiainministeriön toimeksiannosta kehittämä internetpohjainen tallennusalausta. ARTUn omistaa poliisihallitus ja sitä hallinnoidaan poliisin valvonta- ja hälytystoimintayksikössä.

Paikallinen turvallisuussuunnittelu perustuu paikallisten uhkien ja riskien tunnistamiseen. Tunnistamisen jälkeen ne voidaan tallentaa ARTU-ohjelmaan. Turvallisuussuunnitelmassa sovitaan, mitä tehdään turvallisuuden parantamiseksi ja riskien poistamiseksi. Myös sovitut toimet tallennetaan ARTU-ohjelmaan, ja niille nimetään vastuuhenkilö ja aikataulu. ARTU seuraa työn etenemistä ja hälyttää vastuuhenkilöä määräajoista.

Kaikki turvallisuussuunnitelman valmisteluun ja toimeenpanoon osallistuvat viranomaiset pystyvät ARTUn avulla jakamaan tietoa keskenään. ARTUN myötä heillä on käytössään kaikki tiedot samanaikaisesti, eikä papereiden ja sähköpostien lähettelyä tarvita.

AUTTAMISVALMIUS (käytetään myös termiä katastrofivalmius, engl. disaster preparedness)

Toimet, joiden avulla yksilöt ja yhteisöt varautuvat ennalta oikea-aikaiseen ja tehokkaaseen toimintaan onnettomuuksien ehkäisemiseksi, niiden vaikutusten lieventämiseksi ja seurauksista selviämiseksi. (Strategia 2010. Näin tuemme haavoittuvia)

AVI

Aluehallintoviranomainen

ELY-keskus

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

ENSIAPU

Välitön apu, jolla turvataan ja pelastetaan potilaan henki, estetään hänen tilansa huononeminen ja huolehditaan ammattimaisen lisäavun saamisesta. (Strategia 2010. Näin tuemme haavoittuvia)

ENSIHUOLTO

Auttamistoimet, joilla tuetaan uhrien selviytymistä onnettomuustilanteista ja niiden seurauksista. Ensihuoltoa ovat esimerkiksi muonituksen järjestäminen, aineellinen ja henkinen tuki, tilapäismajoituksen järjestäminen, viranomaisten huoltotehtäviin osallistuminen, käytännön talkooapu, ohjaus ja neuvonta sekä henkilötiedustelu.

HAAVOITTUVA (engl. vulnerable)

Henkilö, jonka henki tai mahdollisuudet elää sosiaalisesti ja taloudellisesti tyydyttävää ja ihmisarvoista elämää ovat vaarassa uhkaavien tilanteiden vuoksi. (Strategia 2010. Näin tuemme haavoittuvia)

HENKILÖTIEDUSTELU (engl. tracing)

Hakumenetelmä, jonka avulla etsitään sodan, onnettomuuden tai muun syyn vuoksi kadonneita omaisia. (Strategia 2010. Näin tuemme haavoittuvia)

HENKINEN TUKI

Omatoiminen, sosiaalisen verkoston, mielenterveystyön ammattihenkilöihin kuulumattomien auttajien, vapaaehtoisjärjestöjen ja mahdollisten muiden organisaatioiden harjoittama tukitoiminta stressitapahtuman jälkeen.

HUMANITAARINEN AVUSTUSTOIMINTA

(käytetään myös termiä katastrofiapu, engl. disaster response)

Toimet, joiden tavoitteena on vastata onnettomuuden uhrien tarpeisiin. (Strategia 2010. Näin tuemme haavoittuvia)

HUOLTOVARMUUS

Ennalta suunniteltuja toimia ja voimavaroja, joilla turvataan valtion perustoiminnot ja kriittisten materiaalien saatavuus kriisitilanteissa. Huoltovarmuusjärjestelyiden tavoitteena on varmistaa selviytyminen erilaisista kriiseistä mahdollisimman vähin tappioin. (Buure-Hägglund: Suomen Kriisilainsäädäntö, 2002)

HÄLYTYSKAAVIO

Ohje, jonka mukaan osaston tai ryhmän hälytys etenee. Kaaviossa näkyvät avainhenkilöiden yhteystiedot, asema ja vastuualue.

JOHTOKAAVIO

Selkeä kaavio, josta ilmenee kunkin asema ja vastuu organisaatiossa.

JÄLKIPUINTI (engl. debriefing)

Traumaattisen tapahtuman jälkeen pidettävä ryhmäkokous, joka järjestetään auttajien, eloonjääneiden ja omaisten elämysten ja reaktioiden käsittelemiseksi. Tilaisuus järjestetään yleensä 1–3 vuorokauden kuluessa

tapahtumasta ja siinä käsitellään tapahtumasta tiedossa olevia tosiasioita, sen herättämiä tunteita, aistimuksia, ajatuksia ja kokemuksia sekä annetaan ohjeita kriisitilanteesta selviämiseksi.

KATASTROFI

Suuri onnettomuus, mullistus tai romahdus. Käytettävissä olevat resurssit ovat liian pienet katastrofin laajuuteen nähden.

KATASTROFIRAHASTO

Rahasto, johon Suomen Punainen Risti kerää varoja voidakseen toimittaa nopeasti apua kotimaassa ja muualla maailmassa. Rahastosta annetaan apua Punaisen Ristin periaatteita ja avustusohjeita noudattaen. (Katastrofirahaston säännöt)

KATASTROFIVIESTINTÄ

Suomen Punaisen Ristin viestintää, jossa kerrotaan onnettomuuksista ja katastrofeista (esim. Kauhajoen koulusurmat 2008 ja Haitin maanjäristys 2010).

KOTIMAAN APU (Punaisen Ristin toimintana)

Suomen Punaisen Ristin humanitaarista avustustoimintaa kotimaassa. Työmuotoina ovat avustaminen äkillisissä onnettomuustilanteissa ja huonosuusaisuutta ehkäisevät hankkeet. Äkillisissä onnettomuustilanteissa apu voi olla henkistä ja materiaalista tukea, ohjausta ja neuvontaa sekä käytännön apua ja talkootyötä. (Suomen Punainen Risti, kotimaan avun toimenpidesuunnitelma 2004)

KRIISIVIESTINTÄ

Suomen Punaisen Ristin viestintää järjestön sisäisestä kriisistä tai vaikeasta tilanteesta (esimerkiksi talouden romahtaminen).

NORMAALIOLOJEN HÄIRIÖTILANTEET

Turvallisuustila, jossa on häiriöitä ja jonka hallitseminen voi vaatia viranomaisilta erityistoimia. Häiriötilanteen voi aiheuttaa esimerkiksi suur- tai luonnononnettomuus, epidemia, ympäristön vakava saastuminen, vakavat häiriöt kunnallistekniikassa, laajamittainen maahantulo ja terroriteko.

NORMAALIOLOT

Turvallisuustila, jossa ei ole häiriöitä tai häiriöt ovat pieniä ja jossa esiintyvät uhat voidaan ehkäistä ennalta tai tarvittaessa torjua viranomaisten säännönmukaisin toimivaltuuksin ja voimavaroin. Normaaliolojen tavanomaisia onnettomuuksia ovat esimerkiksi tulipalot, liikenneonnettomuudet ja tapaturmat.

PAKOLAINEN

Henkilö, jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskuntaluokkaan kuulumisen tai poliittisen mielipiteensä vuoksi, oleskelee kotimaansa ulkopuolella eikä kykene tai on edellä mainitun pelon vuoksi haluton turvautumaan sanotun maan suojaan tai olematta minkään maan kansalainen oleskelee entisen pysyvän asuinmaansa ulkopuolella ja edellä mainittujen seikkojen tähden on kykenemätön tai sanotun pelon vuoksi haluton palaamaan sinne. (Strategia 2010)

POIKKEUSOLOT

Turvallisuustila, jossa on paljon tai vakavia häiriöitä ja jonka hallitseminen ei ole mahdollista viranomaisten säännönmukaisin toimivaltuuksin ja voimavaroin. Poikkeusoloissa tarvitaan lisää voimavaroja ja lainsäädännöllisiä toimia. Poikkeusoloja ovat valmiuslain (1080/1991) mukaan muun muassa Suomeen kohdistuva aseellinen hyökkäys ja sota sekä sodan jälkitila, Suomen alueellisen koskemattomuuden vakava loukkaus, vieraiden valtioiden välinen sota tai sodanuhka, välttämättömien polttoaineiden ja raaka-aineiden tuonnin estyminen ja suuronnettomuus.

PSYKOSOSIAALINEN TUKI JA PALVELUT

Kattotermi koko sille toiminnalle, joka järjestetään yhdyskuntaonnettomuuden, suuronnettomuuden tai muun erityistilanteen ihmisiin kohdistuvien seuraamusten rajoittamiseksi ja tapahtuman aiheuttaman psyykkisen stressin seuraamusten torjumiseksi ja lieventämiseksi. (STM: Traumaattisten tilanteiden psykososiaalinen tuki ja palvelut, 1998, s. 64)

PUOLUSTUSTILALAKI

Laki, joka säättää, missä tilanteessa maahan voidaan julistaa puolustustila, miten tästä päätetään ja mitä erityisvaltuuksia sotilas- ja muilla viranomaisilla puolustustilan aikana on. (Puolustustilalaki 1083/1991)

PURKUKOKOUS

Välittömästi traumaattisen tilanteen jälkeen tai sen aikana käynnistetty pienryhmäkeskustelu, jonka tarkoituksena on lievittää tilanteen aiheuttama ahdistusta sekä normalisoida tilannetta niin, että arkisiin asioihin ja työhön paluu helpottuu. Tavoitteena on myös tilanteessa mukana olleiden henkilöiden sosiaalisen verkoston vahvistaminen, jotta ihmiset eivät eristäytyisi. Purkutilaisuudessa arvioidaan pitkäkestoisemman jälkipuinnin tarve.

RISKI

Haitallisen tapahtuman todennäköisyys ja vakavuus.

RISKIANALYYSI

Analyysi, jolla tunnistetaan riskit ja arvioidaan vahinkotapahtuman todennäköisyys sekä odotettavissa olevat vahingot.

SISÄINEN TURVALLISUUS

Sellainen yhteiskunnan tila, jossa jokainen voi nauttia oikeusjärjestelmän takaamista oikeuksista ja vapauksista sekä turvallisuudesta yhteiskunnasta ilman rikollisuudesta, häiriöistä, onnettomuuksista ja suomalaisen yhteiskunnan tai kansainvälistyvän maailman ilmiöistä tai muutoksista johtuvaa pelkoa tai turvattomuutta.

Hyvä sisäinen turvallisuus syntyy monen tekijän yhteisvaikutuksesta. Turvallisuutta edistävät turvallinen koti-, asuin- ja työympäristö, toimivat peruspalvelut, hyvin suunniteltu liikenneympäristö, avun saanti silloin, kun sitä tarvitaan ja varmuus siitä, että rikoksiin syyllistyneet joutuvat edesvastuuseen teoistaan. Osa sisäistä turvallisuutta on myös varautuminen suuronnettomuuksiin ja normaaliolojen häiriötilanteisiin.

SIVIILIKRIISINHALLINTA

Muin kuin sotilaallisin keinoin tapahtuvaa kriisinhallintaa. Siviilikriisinhallinnan päämääränä on luoda vakautta ja edistää kriisialueiden siirtymistä kohti demokratiaa, ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteiden kunnioitusta, hyvää hallintoa ja toimivaa kansalaisyhteiskuntaa.

SUURONNETTOMUUS

Onnettomuus, jota on kuolleiden tai loukkaantuneiden tai ympäristöön tai omaisuuteen kohdistuvien vahinkojen määrän tai onnettomuuden laadun perusteella pidettävä erityisen vakavana.

TARVEKARTOITUS

Kartoitus, jolla selvitetään esimerkiksi paikkakunnalla olevat tarpeet ja osaston toimintaan kohdistuvat odotukset. Tarvekartoituksella syvennetään tietoa siitä, millaisessa ympäristössä osasto toimii ja mihin tehtäviin Punaista Ristiä paikkakunnalla tarvitaan.

(Suomen Punainen Risti: Osasto uusiin tuuliin – Vinkkejä toiminnan kehittämiseksi. 2000)

TURVALLISUUSUUNNITELMA

Kunnilla on velvollisuus laatia alueelleen turvallisuussuunnitelma. Se on pysyvä yhteistyön toimintamalli, jossa sovitaan, miten ja millä aikataululla paikallisiin turvallisuusongelmiin puututaan, mikä on kunkin toimijan vastuu, miten työn etenemisestä ja tuloksista raportoidaan sekä miten alueen turvallisuudesta ja työstä sen parantamiseksi tiedotetaan. Suunnitelma voi kattaa kunnan tai sitä laajemman alueen. Turvallisuussuunnittelu tapahtuu yhteistyössä paikallisten yhteisöjen, esimerkiksi järjestöjen, kanssa.

VALMIUS

Valmiussuunnittelun tuloksena saavutettu tila, jossa kyetään vastaamaan erilaisiin uhkiin.

VALMIUSLAKI

Laki, jonka tarkoituksena on poikkeusoloissa turvata väestön toimeentulo ja maan talouselämä, ylläpitää oikeusjärjestystä, perusoikeuksia ja ihmis-oikeuksia sekä turvata valtakunnan alueellinen koskemattomuus ja itsenäisyys. Valmiuslaissa määritetään poikkeusolot, joissa viranomaisille voidaan antaa säännöstely- ja muita valtuuksia, ja päätöksentekomenettely, jota tällöin noudatetaan. (Valmiuslaki 1080/1991)

VALMIUSSUUNNITELMA

Kooste valmiussuunnitteluprosessissa käsitellyistä asioista. Siinä kuvataan valmiussuunnittelun aikana tehdyt päätökset, jotka koskevat osaston toimintaa auttamistilanteissa.

VALMIUSSUUNNITTELU

Varautumisen prosessi, jonka avulla kartoitetaan voimavarat ja toiminta sekä arvioidaan riskit ja uhat. Prosessin tuloksena syntyy valmiussuunnitelma.

VAPAAEHTOINEN PELASTUSPALVELU (Vapepa)

Vapaaehtoiseen pelastuspalveluun kuuluu 50 organisaatiota, ja sitä koordinoi Suomen Punainen Risti. Vapepan hälytysryhmät on koulutettu ja varustettu toimimaan viranomaisten tukena ja avuntarvitsijoiden apuna kaikkina vuoden- ja vuorokaudenaikoina. Viranomaiset voivat pyytää järjestöjen hälytysryhmiä avukseen esimerkiksi ensiaputehtäviin, etsintöihin ja onnettomuuksien jälkeisiin huoltotehtäviin.

VARAUTUMINEN

Varautuminen on valmistautumista etukäteen niihin tehtäviin, joihin normaalioloissa, häiriötilanteissa tai poikkeusoloissa voidaan joutua. Varautuminen käsittää valmiussuunnittelun ja siihen perustuvat etukäteisvalmistelut, kuten materiaalihankinnat, henkilöstön varaamisen, kouluttamisen, harjoitukset ja erilaisten tilannemallien laatimisen ja niin edelleen.

VIRVE

Suomalaisten viranomaisten yhteiskäyttöön tarkoitettu radioverkko. Sen keskeisiä käyttäjäryhmiä ovat pelastus-, sosiaali- ja terveystoimi, poliisi, rajavartiolaitos ja tullilaitos sekä puolustusvoimat. Suomen Punainen Risti käyttää VIRVE-radioverkkoa sosiaali- ja terveysministeriön alaisuudessa.

VALMIUDEN TARKISTUSLISTA

Suomen Punaisen Ristin auttamisvalmiudelle asettamat toimintavaatimukset noudattavat Punaisen Ristin kansainvälisen liiton määräytyksiä hyvin toimivasta kansallisesta yhdistyksestä. Ne ovat lähtökohta kehittäessämme ja vahvistaessämme järjestömme valtakunnallista, alueellista ja paikallista valmiutta.

Osaston valmius auttaa on hyvä, kun se pystyy ennakoimaan ja, jos mahdollista, ehkäisemään onnettomuuksia ja kriisejä sekä vähentämään niiden vaikutusta haavoittuvimpiin ihmisiin. Tällöin osasto voi paremmin myös auttaa erilaisissa onnettomuus- ja erityistilanteissa ja niiden seurauksista selviytymisessä.

Voitte osastonne auttamisvalmiutta käsitellessänne käyttää hyväksi seuraavaa tarkistuslistaa. Pohtikaa, mitkä asiat osastossanne ovat jo kunnossa ja mitä tulisi vielä kehittää.

= asia kunnossa

= asiaa kehitettävä

= asia hoitamatta

Auttamisvalmiuden suunnittelu

Osasto on määrittänyt selkeästi tehtävänsä paikallisessa auttamisvalmiudessa ja sopinut siitä paikallisten viranomaisten kanssa. Viranomaiset ovat kirjanneet osaston tehtävät omiin suunnitelmiinsa.

Osasto toimii aktiivisesti paikallisten viranomaisten ja järjestöjen kanssa.

Osaston valmiussuunnitelma on ajan tasalla.

Osaston vapaaehtoiset tuntevat ja ymmärtävät valmiussuunnitelman sisällön.

Organisaatio

☐	☐	☐	Osastolla on osaavia vapaaehtoisryhmiä, joilla on tarvittava varustus. Niiden toiminta on organisoitua ja testattua, ja ne pystyvät auttamaan onnettomuus- ja kriisitilanteissa.
☐	☐	☐	Osaston tiedotus- ja viestintämenetelmät varmistavat, että koordinaatio osaston eri työyksiköiden välillä toimii.
☐	☐	☐	Osasto tekee läheistä yhteistyötä muiden valmius- ja avustusjärjestöjen kanssa.
☐	☐	☐	Osasto tekee yhteistyötä muiden osastojen ja piirin kanssa varmistaakseen, että osaston valmius on hyvin koordinoitua ja noudattaa yhteisiä toimintatapoja.

Valmiusyhteistyön tueksi laaditaan tarvittaessa yhteistoimintasopimuksia.

Henkilövoimavarat

☐	☐	☐	Osastossa on riittävä määrä koulutettuja vapaaehtoisia auttamisvalmiuden keskeisiä osa-alueita varten.
☐	☐	☐	Osasto on määritellyt, mihin tehtäviin tarvitaan lisää henkilöresursseja ja mitä osa-alueita halutaan kehittää lisää.
☐	☐	☐	Osasto rekrytoi aktiivisesti ja monipuolisesti vapaaehtoisia, myös haavoittuvimpien joukosta.
☐	☐	☐	Osasto osaa ja sillä on resursseja kouluttaa vapaaehtoisia auttamisvalmiuden ja humanitaarisen avun ydinalueilla.

Taloudelliset ja materiaaliset voimavarat

☐	☐	☐	Osasto pystyy toteuttamaan varainhankintaa sekä ennen katastrofeja että niiden jälkeen.
☐	☐	☐	Osasto huolehtii kirjanpidosta ja toiminnan raportoinnista sääntöjen mukaisesti.
☐	☐	☐	Osasto on kartoittanut aineellisen auttamisvalmiutensa (tilat, ajoneuvot, viestivälineet, ensiapuvälineet jne.).

Tarkoituksenmukaisuus ja puolestapuhuminen

☐	☐	☐	Osaston auttamisvalmiuden painopisteet perustuvat jatkuvaan tarpeiden, riskien ja voimavarojen arviointiin sekä yhteydenpitoon viranomaisten kanssa.
☐	☐	☐	Osasto kohdentaa toimintansa kaikkein haavoittuvimpien hyväksi ja vahvistaa heidän kykyään auttaa itseään.
☐	☐	☐	Osasto lisää kansalaisten tietoisuutta kriisien ja onnettomuuksien uhkista ja aiheuttajista sekä valmiustoimista.
☐	☐	☐	Osasto arvioi jatkuvasti toimintaympäristöään ja aloittaa tarvittaessa paikkakunnalla syrjäytymistä ehkäiseviä hankkeita.

Tuloksellisuus

☐	☐	☐	Osasto seuraa jatkuvasti valmiutensa tilaa ja tasoa.
☐	☐	☐	Osaston auttamisvalmiudella on hyvä maine alueella.
☐	☐	☐	Osaston nimetty tiedottaja pitää tiedotusvälineet perillä osaston valmiustoiminnasta.
☐	☐	☐	Osasto tuottaa säännöllisesti raportteja toiminnastaan (toimintakertomus) ja tiedottaa jatkuvasti piirille ja jäsenilleen toiminnastaan ja saavutuksistaan.
☐	☐	☐	Osasto arvioi ja tarkastelee säännöllisesti auttamisvalmiutensa laatua ja vaikuttavuutta. Osasto arvioi suoriutumistaan oppiakseen kokemuksistaan ja muokatakseen tarvittaessa suunnitelmiaan ja toimintaansa. Myös viranomaisilta kysytään palautetta.

(Alkuperäinen teksti: International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, Characteristics of a Well-Prepared National Society 2001)

LISÄTIETOJA

Suomen Punainen Risti

www.punainenristi.fi

- Jäsenet ovat tuolla jossain.
Vinkkejä jäsenten saamiseksi ja pitämiseksi
- Osasto uusiin tuuliin.
Vinkkejä toiminnan kehittämiseksi
- Moninaisuus alkaa meistä.
Vinkkejä monikulttuuriseen vapaaehtoistoimintaan
- Vetoa.
Vinkkejä vapaaehtoistoiminnan kehittämiseksi

Kansainvälinen Punainen Risti

- Punaisen Ristin kansainvälinen komitea www.icrc.org
- Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun yhdistysten kansainvälinen liitto www.ifrc.org

Muuta

- Pelastusopisto www.pelastusopisto.fi
- Pelastustoimi www.pelastustoimi.net
- Poliisi www.poliisi.fi
- Rajavartiolaitos www.raja.fi
- Sisäasiainministeriö www.intermin.fi
 - ARTU-ohjelma (www.arjenturva.fi)
 - ARTU-käsikirja, versio 25.3.2010
 - Järjestöt mukaan turvallisuussuunnitteluun.
Työkirja. Sisäasiainministeriön julkaisut 4/2010
(Sisäisen turvallisuuden ohjelma)
- Sosiaali- ja terveysministeriö www.stm.fi
 - Sosiaalitoimen valmiusopas
 - Terveystieteiden valmiussuunnitteluopas
- Suomen kylätoiminta www.kylatoiminta.fi
- Suomen Pelastusalan keskusjärjestö www.spek.fi
- Säteilyturvakeskus www.stuk.fi
- Turvallisuussuunnittelun tietopankki www.turvallisuussuunnittelu.fi
- Turvatekniikan keskus www.tukes.fi
- Valtion säädöstietopankki www.finlex.fi
 - Laki Suomen Punaisesta Rististä (238/2000)
 - Puolustustilalaki (1083/1991)
 - Tasavallan presidentin asetus Suomen Punaisesta Rististä (811/2005)
 - Valmiuslaki (1080/1991)
 - Veripalvelulaki (197/2005)
- Vapaaehtoinen pelastuspalvelu www.vapepa.fi

VALMIINA AUTTAMAAN -ohje on tarkoitettu työvälineeksi Suomen Punaisen Ristin osastojen valmiussuunnitteluun. Vihkoon on koottu taustatietoa, ohjeita ja toteutusvinkkejä niin osaston hallituksen ja toimintaryhmien vetäjien kuin valmiuden avainhenkilöiden ja muidenkin valmiussuunnittelusta kiinnostuneiden vapaaehtoisten käyttöön.

Suomen Punainen Risti
09 129 31
Tehtaankatu 1a
00140 Helsinki

punainenristi.fi

